

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK

SOCIALVÅRD

SAMHÄLLETS BARNAVÅRD

ÅR 1957

KUNGL. SOCIALSTYRELSEN

STOCKHOLM 1959

INLEDNING

TILL

Samhällets barnavård / Kungl. Socialstyrelsen = [Public child welfare] / [Social Welfare Board]. – Stockholm, 1934-1962. – (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1928-1960.

År 1931, år 1934 utgiven av Statistiska centralbyrån.

1931-1949 med innehållsförteckning och sammanfattning på franska. 1950-1960 med innehållsförteckning och sammanfattning på engelska.

1937-1949 med parallelltitel på franska: Protection de l'enfance. 1951-1960 med parallelltitel på engelska: Public child welfare.

Efterföljare:

Socialhjälpen / Kungl. Socialstyrelsen = [Social assistance] / [Social Welfare Board]. – Stockholm, 1959-1962. – (Sveriges officiella statistik).
Täckningsår: 1957-1960

Socialvården / Statistiska centralbyrån = Social welfare statistics / National Central Bureau of Statistics. – Stockholm, 1963-1983. – (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1961-1981

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK

SOCIALVÅRD

SAMHÄLLETS BARNAVÅRD

ÅR 1957

KUNGL. SOCIALSTYRELSEN

STOCKHOLM 1959

OFFICIAL STATISTICS OF SWEDEN
SOCIAL WELFARE

PUBLIC CHILD WELFARE
1957

SOCIAL WELFARE BOARD

STOCKHOLM 1959

KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER

FÖRORD

Socialstyrelsen framlägger härmed berättelse angående samhällets barnavård år 1957.

Inom styrelsen har ledningen av hithörande arbeten handhåfts av amanuensen *Bengt Sjöberg*.

Stockholm i april 1959.

ERNST BEXELIUS

GUSTAF HOLMSTEDT

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	Sid.
I. <i>Barnavårdsnämndernas verksamhet enligt barnavårdslagen</i>	9
Primärmaterial	9
Barnavårdsnämnderna och den rättsliga grunden för deras ingripande	9
Förebyggande åtgärder	9
Skyddsuppfostran	12
Samhällsvård	17
Vårdkostnader för omhändertagna barn	21
Fosterbarn under lokal tillsyn	22
Allmän översikt	25
II. <i>Barnavårdsmannaskap och bidragsförskott</i>	28
III. <i>Barnavårdsanstalter</i>	32
Barnhem	32
Barnkolonier	38
Barnavårdsanstalter för halvöppen barnavård	42
IV. <i>Ungdomsvårdsskolor</i>	44

CONTENTS

	Page
I. <i>The activity of the child welfare committees according to the Child Welfare Law</i>	9
Primary material	9
The child welfare committees and the Child Welfare Law	9
Preventive actions	9
Protective upbringing	12
Social protection	17
Expenses for children taken care of ..	21
Foster children	22
General survey	25
II. <i>Child welfare guardians and maintenance advances</i>	28
III. <i>Children's homes, holiday camps and day nurseries</i>	32
Children's homes	32
Children's holiday camps	38
Day nurseries and nursery schools ..	42
IV. <i>Reformatory schools</i>	44

Summary in English

Laws on Public Child Welfare

On public child welfare there are regulations in several laws, the most important of which is the Child Welfare Law of 1924 (with amendments). According to this Law every municipality must have a child welfare committee, which in special cases can interfere and provide protection, care or education for children and adolescents either through preventive action or by taking charge of them for protective upbringing or social protection. The child welfare committee also supervises the foster child care.

According to laws other than the Child Welfare Law it is the duty of the child welfare committee among other things to appoint child welfare guardians and to treat cases concerning advance allowances for children, the so-called maintenance advances.

Preventive actions can for children under 18 years consist of warning to the parents, warning to the child, prescription to utilize a suitable institution designed to supplement home training (eg day nurseries, vocational welfare schools etc) or to provide the child with a suitable occupation prescribed by the child welfare committee. Persons aged 18—21 may be kept by the committee to living an orderly life, or measures may be taken to provide work, when required. *Protective upbringing* may be taken to when the circumstances are such that the interference ought to be done even without the consent of the parents. Hereto belong all cases of delinquency or children in danger of becoming delinquent, but also cases of mistreatment and serious neglect or some other danger to life or health. Before taking charge of a person for protective upbringing, preventive action should have been tried, so that no one should be separated from his home until it has proved impossible to obtain correction any other way. A child improperly cared for or in need of special care may be taken charge of for *social protection*, provided that an allowance alone is not sufficient. However, this action always requires the consent of the parents. By *foster child* is meant every child less

than 16 years of age who is brought up in another private home than that of this parents or with a specially appointed guardian. Children taken charge of for protective upbringing or social protection, who are boarded out in private homes within the district of the responsible child welfare committee are exempted from the supervision of foster children done by these committees.

Preventive action

In the course of 1957 the child welfare committees resolved upon taking preventive measures in 11 280 cases. This corresponds, on an average to 4.9 of every 1 000 children of ages up to 21 years. The cities of Malmö and Stockholm accounted for the highest frequency with respectively 9.7 and 8.1 resolutions per 1 000 children, while the corresponding figure in Gothenburg was 2.3 per 1 000 children.

Of these children 81 % were boys. The most common action, either separately or in combination with other measures, was probation order, which was applied to 78 % of the girls and 50 % of the boys. In the main cities practically all children were placed under probation whereas it was less common in the rural districts. 22 % of the children came from homes without either of the parents or both.

Approximately 14 % of the children who were subject to preventive action had not yet reached their 10th year, while 72 % had passed their 13th year.

Protective upbringing

During the whole of or only a part of the year 1957 about 7 200 children were taken charge of for protective education and training. On an average, this corresponds to 3.1 out of 1 000 children below the age of 21. The highest frequency is recorded for Gothenburg with 6.1 per 1 000 children as against 5.1 for Stockholm and 5.0 for Malmö.

In respect of 1 218 children the order to take them in hand had been made during 1957. Of these 38 % came from incomplete homes. The proportion is particularly high

in Gothenburg with over 45 %. About 17 % of the children had not yet reached the age of 7, while 67 % had passed their 13th year.

The most common reasons for taking charge of for protective upbringing were cases of mistreatment and serious neglect of children under 16 years and all cases of misconduct of children under 18 years (about 40 % each).

Approximately 56 % of the children who were taken in hand for protective upbringing were cared in private homes, 16 % in children's homes, 24 % in reformatory schools, while 12 % received care in other institutions, eg hospitals, mental institutions etc. During the first year of treatment the proportion of children in children's homes is considerably large. Of the children taken in hand in 1957, 31 % were cared for in children's homes.

Social protection

In 1957 23 972 children received social protection, corresponding to 13.1 per 1 000 children who had not reached the age of 16. The proportion is highest in Gothenburg with about 28 per 1 000 children, while in Stockholm and Malmö the corresponding figures are 26 and 21 per 1 000 children respectively. About 92 % of the children had been taken in hand owing to economic distress at home or need for protection.

During 1957 9 186 children were taken in hand for social protection. About 69 % of these children were of primary school age and 41 % came from incomplete homes. The majority of the children, 68 %, went to children's homes, while 34 % received care in private homes and 6 % in some other institutions.

The provision of social protection is of short duration, 2.2 years on an average, especially in the major cities. In Stockholm, Gothenburg and Malmö about 69 % of the children who were looked after in 1957, were discharged already in the same year, while the corresponding proportion in the rural districts was 35 %.

Costs incurred in caring for the children

The cost of providing care, eg protective upbringing and social protection, amounted

during the year to about 21 mill. Sw. cr. Of this sum, 19.3 mill. cr consisted of charges for child care in private homes or other institutions, while 1.7 mill. cr covered expenditures on equipment, travelling expenses etc.

Supervision of foster children

The number of foster children, e.g. children brought up in homes other than their parent's home, amounted to 35 200 in 1957. Of these, about 7 600 were taken charge of and placed in private homes in the municipality in which the child welfare board had ordered action to be taken, and about 2 600 children were taken in hand by the child welfare board in Stockholm and placed outside the city. All these children were exempted from the local arrangements for supervision of foster children. There thus remain about 25 000 children who are foster children in the true sense of the term. This corresponds, on an average, to 13.6 of every children of ages up to 16 years.

About 52 % of the foster children were boys and 54 % were born out of wedlock. About 30% of the children had not reached the age of 7, while 31 % reached their 13th year. During 1956 approximately 4 500 children were registered as foster children. 58 % of these were under 7 years old. About 53 % of the children lived with relatives, and for 63 % of the children their relatives, usually their mothers, had provided the fosterhomes.

Child welfare guardians and maintenance advances

A *child welfare guardian* is appointed for children, born by unmarried mothers and in special cases for children born within a marriage. At the end of 1957 child welfare guardians were appointed for 37 000 children born in wedlock, and for 89 500 born out of wedlock.

At the end of 1957 there were altogether 1 669 child welfare guardians, 979 of which were men and 690 women. In the rural districts the female guardians were relatively few (32 %), whereas they were in majority in the towns (82 %).

If the father of an illegitimate child or a divorced father fails to pay the mainte-

nance he has been sentenced to or has agreed upon, the child welfare committee grants *maintenance advances*. In 1957 the maximum rate was 720 Sw. cr per year and child. In 1957 there were about 61 700 children with maintenance advances. The sum granted was 30 mill. Sw. cr. Fathers with maintenance obligations repaid 14.7 mill. Sw. cr in 1957.

Children's homes, country camps and day nurseries

There is a special plan for the regulation of the children's homes for each province. At the end of 1957 there were 205 children's homes, with altogether 4 575 places, in the whole country. Of the 205 children's homes 36 were *infants' homes* for care of babies, who are not accompanied by their mothers, 25 were *maternal homes* for care of infants with mothers and 7 were a combination between them. 94 were *provisional homes* for temporary care, training and observation of children one year old or more and 43 *permanent homes* for care and training of children aged one year or more for a longer period of time.

During 1957 9 187 children entered the children's homes. Most of them (72 %) came from their parents' while 18 % came from hospitals and other institutions.

Children's holiday camps are establishments for summer recreation. At the end

of 1957 there were 634 camps with altogether 24 600 places. About 37 000 children stayed at these country camps with a mean recreation time of 37 days. 75 % of the camps had at the same time both boys and girls. About 20 % of the children had not reached the age of 8, while 66 % were between 8—11 years of age.

In 1957 there were 309 *day nurseries* for whole day care of children under school age, 760 *nursery schools* for several hours a day for children between 4 and 7 years of age and 121 *play-centers* for school children when school is over. These institutions had altogether 45 000 places. Most of the institutions are found in Stockholm and Gothenburg (40 %).

Reformatory schools

Juvenile delinquents who have been taken charge of for protective education and who it has not been thought advisable to board out in foster homes or children's institutions are usually taken to some reformatory school. At the end of 1957 there were 22 schools with altogether 781 places, 71 % of which for boys. At the same time the reformatory schools had 1 455 pupils, 100 of which were boarded out in private homes and 635 discharged on probation. The other 714 stayed in the schools. Of the pupils in school 56 % were between 15—17 years of age. During 1957 443 new pupils were put up in the reformatory schools.

I. Barnavårdsnämndernas verksamhet enligt barnavårdslagen

Primärmaterialet

Barnavårdsstatistikens primärmaterial utgörs av uppgifter, som barnavårdsnämnderna varje år lämnar till socialstyrelsen. De flesta uppgifterna hämtas från nämndernas förteckningar över barn och ungdom, som varit föremål för ingripande i en eller annan form enligt barnavårdslagen. Dessutom förekommer uppgifter om barnavårdsmannaskap, bidragsförskott m. m. Blanketten för år 1957 hade samma utseende som 1956 års blankett.

Barnavårdsnämnderna och den rättsliga grunden för deras ingripande

Enligt barnavårdslagen av år 1924 (med därefter införda ändringar) skall en barnavårdsnämnd finnas i varje kommun. Nämnden skall bestå av a) en ledamot av kommunens socialnämnd, b) en inom kommunen anställd präst, c) en vid kommunens folkskolor anställd lärare eller lärarinna samt d) tjänsteläkare om sådan finns. Härtill kommer minst två andra personer. Minst en av ledamöterna skall vara kvinna.

Enligt barnavårdslagen 2 § har barnavårdsnämnderna »att med uppmärksamhet följa de inom kommunen råddande förhållandena i avseende å barns och ungdoms vård och uppfostran» samt att i särskilda fall ingripa för att bereda skydd, vård eller uppfostran åt barn och ungdom antingen genom förebyggande åtgärder eller genom omhändertagande samt att utöva tillsyn över fosterbarnsvården och över inom kommunen belägna barnavårdsanstalter. Den omhän-

dertagande verksamheten kan ha formen av skyddsuppfostran eller samhällsvård. Omhändertagande för skyddsuppfostran omfattar enligt 22 §

a) barn under 16 år, som i föräldrahemmet misshandlas eller utsätts för allvarlig vanvård eller annan fara till kroppslig eller själslig hälsa;

b) barn under 16 år, som på grund av föräldrarnas lastbarhet, vårdslöshet eller oförmåga att fostra barnet är i fara att bli vanartat;

c) barn under 18 år, som är så vanartat att särskilda uppfostringsåtgärder krävs för dess tillrättaförande; samt

d) ungdomar mellan 18 och 21 år, som för ett oordentligt, lättjefullt eller sedeslöst liv eller eljest visar svår oart och beträffande vilka särskilda åtgärder från samhällets sida krävs för deras tillrättaförande.

Omhändertagande för samhällsvård (29 §) förekommer för barn under 16 år, som

a) på grund av föräldrarnas sjukdom, liknöjdhet eller oförmåga eller eljest i hemmet rådande förhållanden utsätts för nöd, eller

b) till följd av sjukdom, vanförhet eller annan kroppslig eller andlig brist eller svaghet är i behov av vård, samt

c) för barn som är i behov av vård, därför att föräldrarna övergivit det eller avlidit.

Förebyggande åtgärder

I de fall då barnavårdsnämnden anser rättelse möjlig utan att barn, som åsyftas i 22 §, behöver skiljas från hemmet, kan den besluta om förebyggande åt-

Tab. A. Barn och ungdom som varit föremål för förebyggande åtgärder, länsvis

	Antal	Per 1 000 av befolkn. —21 år ¹	Pojkar	därav, i %, med över- vakning	Flickor	därav, i %, med över- vakning
Stockholms stad	2 067	9,7	1 365	100	702	99,9
Stockholms län	874	6,6	745	56,2	129	83,7
Uppsala »	212	4,2	167	46,1	45	86,7
Södermanlands »	309	4,4	244	55,7	65	61,5
Östergötlands »	670	6,0	563	54,5	107	75,7
Jönköpings »	421	4,7	388	24,5	33	48,5
Kronobergs »	75	1,5	59	33,9	16	56,3
Kalmar »	285	3,8	255	31,8	30	36,7
Gotlands »	88	4,4	77	36,4	11	36,4
Blekinge »	311	6,6	269	26,8	42	47,6
Kristianstads »	257	3,1	224	27,2	33	54,5
Malmöhus »	968	5,3	822	27,1	146	68,5
därav Malmö	502	8,1	452	14,4	50	64,0
Hallands »	94	1,8	76	55,3	18	55,6
Göteb. o. Bohus »	572	3,2	441	60,8	131	84,0
därav Göteborg	258	2,3	170	94,7	88	98,9
Älvsborgs »	559	4,9	487	49,9	72	77,8
Skaraborgs »	349	4,4	291	33,3	58	65,5
Värmlands »	336	3,9	271	29,2	65	49,2
Örebro »	573	7,3	501	47,5	72	69,4
Västmanlands »	480	6,6	406	35,2	74	52,7
Kopparbergs »	276	3,1	221	32,6	55	61,8
Gävleborgs »	394	4,3	331	33,5	63	50,8
Västernorrlands »	325	3,4	257	52,1	68	63,2
Jämtlands »	93	1,9	73	47,9	20	70,0
Västerbottens »	309	3,5	240	45,0	69	78,3
Norrbottnens »	383	3,8	324	33,3	59	59,3
Summa	11 280	4,9	9 097	50,1	2 183	77,6
År 1956	9 463	4,1	7 513	52,3	1 950	82,3
» 1955	8 970	4,0	7 022	53,9	1 948	82,2
» 1954	8 420	3,8	6 527	55,2	1 893	84,6

¹ Folkmängden ^{31/12} 1956. Denna befolkningsfördelning bygger på från RFA erhållna uppgifter om den länsvisa folk­mängden i åldersgrupperna under 16 år och 16—19 år.

gärder enligt 23 §. I annat fall omhändert­as barnet för skyddsuppfostran. Med förebyggande åtgärder förstås, att för­äldrarna tilldelas en allvarlig förma­ning att bättre ta hand om sina barn eller att barnet ges en allvarlig varning. Nämnden kan också föreskriva, att bar­net skall tillbringa viss tid i barnträd­gård, daghem eller liknande institution eller hålla sig till viss av nämnden be­stämd lämplig sysselsättning. Ungdomar mellan 18 och 21 år tillhålls att föra ett ordentligt liv samt erinras om de på­följder som i annat fall kan inträda. Om de saknar arbete, skall nämnden försöka

hjälpa dem att anskaffa lämpligt sådant. Nämnden kan också ställa barnen eller ungdomarna under övervakning. Kombi­nation mellan ovan nämnda åtgärder är vanlig.

Verksamhetens omfattning. Av tabell A framgår att barnavårdsnämnderna vid­tagit förebyggande åtgärder mot 11 280 barn och ungdomar under år 1957 mot 9 463 föregående år. Denna ökning på drygt 1 800 barn och ungdomar är be­tydligt större än under de närmast fö­regående år och kommer i huvudsak på områden, som tidigare redovisat re-

Tab. B. Barn och ungdom som varit föremål för förebyggande åtgärder fördelade efter område och ålder

	Antal	därav, i %, i nedanstående ålder, år					
		—6	7—9	10—12	13—15	16—17	18—
Sthlm, Gbg o. Malmö	2 827	16,4	10,5	14,1	22,0	22,4	14,5
Övriga städer	5 531	4,3	5,6	14,6	34,3	26,8	14,3
Övriga kommuner	2 922	4,0	5,4	14,4	32,9	29,2	14,2
Summa	11 280	7,3	6,8	14,4	30,8	26,3	14,4
År 1956	9 463	8,0	7,8	16,0	29,1	25,1	14,0
• 1955	8 970	8,3	8,5	16,8	29,2	23,7	13,6
• 1954	8 420	10,4	9,6	16,8	27,4	22,3	13,5

lativt få barn med förebyggande åtgärder.

Det relativa antal barn och ungdomar med förebyggande åtgärder varierar avsevärt från län till län, vilket framgår av tabell A. I genomsnitt omfattade den förebyggande verksamheten 4,9 av 1 000 barn och ungdomar under 21 år. Lägst var relationstalen i Kronobergs och Hallands län (1,5 resp. 1,8) och högst i Stockholm och Malmö (9,7 resp. 8,1).

Av de redovisade barnen och ungdomarna fann barnavårdsnämnderna anledning att under redovisningsåret omhänderta 353 stycken (ca 3 %), enär den förebyggande åtgärden ej befunnits vara tillräcklig.

Åldersfördelning m. m. Av tabell B framgår att 14 % av dem som varit föremål för förebyggande åtgärder ej fyllt 10 år och att huvudparten av barnen (72 %) var 13 år eller äldre. Barnen i de tre största städerna är dessutom väsentligt yngre än på andra håll; 27 % av barnen hade ej fyllt 10 år. Av tabellen framgår vidare att under senare år allt äldre barn och ungdomar blivit föremål för förebyggande åtgärder.

Den relativa andelen barn inom olika åldersgrupper som varit föremål för förebyggande åtgärder, redovisas i nedanstående tablå, liksom andelen pojkar i varje åldersgrupp.

	Antal beslut per 1 000 barn		Pojkar inom resp. åldersgrupp %
	1955	1957	
— 9 år	1,3	1,4	63,9
10—12 *	3,9	4,2	82,6
13—15 *	8,7	9,6	85,2
16—17 *	11,4	15,5	82,8
18—20 *	4,7	5,8	81,4

Av tablå framgår att den högsta frekvensen ingripanden förekom bland 16—17-åringarna med 15,5 ingripanden per 1 000 ungdomar, men även bland 13—15-åringarna var antalet åtgärder stort (9,6 per 1 000 barn). I jämförelse med år 1955 har den relativa frekvensen av åtgärder ökat för samtliga åldersgrupper. Ökningen är störst för de äldsta barnen och ungdomarna.

Av de barn och ungdomar som var föremål för förebyggande åtgärder var 9 097 pojkar (81 %) och 2 183 flickor. Av dessa var 8 % av utomäktenskaplig börd. Från ofullständiga hem, dvs. hem i vilket endera eller båda föräldrarna saknas, kom 22 %. Andelen är högst i storstäderna Stockholm, Göteborg och Malmö med 32 %, vilket framgår av nedanstående tablå.

	Barn från ofullständiga hem	
	Antal	%
Sthlm, Gbg o. Malmö	891	31,5
Övriga städer	1 069	19,3
Övriga kommuner	496	17,0
Tillhopa	2 456	21,8

Tab. C. Barn och ungdom som varit föremål för förebyggande åtgärder fördelade efter åtgärdernas art inom olika områden

	Antal	däruv, i % förmåning till för- äldrar	varning	ordnande av syssel- sättning	förebyggande övervakning
Samtliga	11 280	12,3	54,0	1,2	55,5
a) Sthlm, Gbg o. Malmö	2 827	0,3	16,6	0,1	85,4
Övriga städer	5 531	9,9	64,8	0,8	48,6
Övriga kommuner	2 922	28,7	69,6	2,8	39,6
b) —12 år	3 211	19,9	38,8	0,2	55,6
13—15 "	3 479	14,8	70,6	0,8	41,9
16— "	4 590	5,2	52,0	2,1	65,7
c) pojkar	9 097	12,7	60,0	1,1	50,1
flickor	2 183	11,0	28,9	1,5	77,6

Åtgärdernas art. Barnens fördelning efter åtgärdernas art redovisas i tabell C. Därvid framgår att förebyggande övervakning och varning är de vanligaste åtgärderna (antingen separat eller i kombination med varandra eller övriga åtgärder) med 56 resp. 54 % av totala antalet fall. Vidare framgår att övervakning är vanligare för barn över 16 år än för andra åldersgrupper, samt att övervakning är mycket vanligt i storstäderna. I Stockholm och Göteborg har praktiskt taget samtliga barn och ungdomar förebyggande övervakning, vilket framgår av tabell A. Dessutom är åtgärden vanligare bland flickor än bland pojkar.

Den närmast vanligaste åtgärden, varning, har tilldelats 54 % av barnen. Åtgärden är, förutom att den är en typisk åtgärd mot pojkar, tämligen sällsynt i storstäderna. Den är dessutom mest förekommande bland barn i 13—15 års ålder.

Medan åtgärden varning blivit alltmer förekommande under de senaste åren har däremot förebyggande övervakning — trots att antalet barn med nämnda åtgärd ökat absolut sett — minskat i relativ omfattning sedan år 1950. Den iakt-

tagna ökningen är ej begränsad till någon bestämd ålder eller områdestyp.

Förmåning till föräldrar (12 %) och ordnande av sysselsättning (1 %), förekommer praktiskt taget inte i storstäderna, men däremot, åtminstone beträffande förmåning till föräldrarna, tämligen ofta på landsbygden. Åtgärden ordnande av sysselsättning har under hela 1950-talet varit av mycket ringa omfattning.

Skyddsuppfostran

Finner barnavårdsnämnden de i föregående avsnitt nämnda förebyggande åtgärderna vara gagnlösa eller utan nytta kan nämnden omhänderta barnet för skyddsuppfostran. Detta kan ske även mot föräldrarnas vilja, men i sådana fall skall nämndens beslut underställas länsstyrelsens prövning. Så skall också alltid ske, därest beslut avser ungdom fyllda 18 år.

Verksamhetens omfattning. Det antal barn och ungdomar som omhändertogs för skyddsuppfostran under år 1957 var som framgår av tabell D 1 218. Detta betyder att i genomsnitt vart 2 000:e barn blev omhändertaget för skyddsuppfostran.

Tab. D. För skyddsuppfostran omhändertagna barn och ungdomar fördelade efter län

	Antal	Per 1 000 av befolk- ningen —21 år ¹	därav nyttill- komna
Stockholms stad...	1 074	5,1	242
Stockholms län	385	2,9	65
Uppsala	87	1,7	10
Södermanlands	169	2,4	32
Östergötlands	314	2,8	48
Jönköpings	102	1,1	11
Kronobergs	79	1,6	13
Kalmar	194	2,6	23
Gotlands	38	1,9	2
Blekinge	166	3,5	23
Kristianstads	226	2,7	28
Malmöhus	742	4,1	125
därav Malmö ...	308	5,0	41
Hallands	116	2,2	34
Göteb. o. Bohus	854	4,8	153
därav Göteborg	685	6,1	122
Älvsborgs	300	2,6	64
Skaraborgs	142	1,8	26
Värmlands	346	4,0	54
Örebro	279	3,6	42
Västmanlands	244	3,4	45
Kopparbergs	283	3,2	29
Gävleborgs	323	3,5	43
Västernorrlands	251	2,6	38
Jämtlands	123	2,5	9
Västerbottens	153	1,8	21
Norrbottnens	243	2,4	38
Summa	7 236	3,2	1 218
» 1956	7 014	3,1	1 398
» 1955	6 677	2,9	1 074
» 1954	6 637	3,0	966

¹ Folkmängden ³¹/₁₂ 1956. Se not vid tabell A.

ran. Antalet nyttillkomna var mindre under år 1957 än under år 1956.

De nyttillkomna jämte de från föregående år kvarvarande (»samtliga») utgjorde tillsammans 7 236 barn och ungdomar mot 7 014 under år 1956. I tabell D redovisas de skyddsuppfostrades fördelning på olika län såväl i absoluta tal som i relation till befolkningen under 21 år. I genomsnitt var 3,2 per 1 000 under 21 år omhändertagna för skyddsuppfostran under år 1957. De högsta frekvenserna uppvisar Göteborg (6,1), Stockholm (5,1) och Malmö (5,0) och det lägsta Jönköpings län (1,1).

Vid utgången av år 1957 var 6 099 barn och ungdomar omhändertagna för skyddsuppfostran mot 6 018 ett år tidigare.

Av de under år 1957 omhändertagna hade 353 (29 %) samma år varit föremål för förebyggande åtgärder, och 185 (15 %) hade varit omhändertagna för samhällsvård. I 73 % (756) av rikets kommuner hade inga omhändertaganden för skyddsuppfostran ägt rum under redovisningsåret.

Aldersfördelning m. m. Aldersfördelningen bland de för skyddsuppfostran omhändertagna barnen och ungdomarna redovisas i tabell E. Av samtliga omhändertagna var 21 % ej fyllda 10 år, medan 43 % var över 16 års ålder. Barnen

Tab. E. För skyddsuppfostran omhändertagna fördelade efter ålder

	Antal	därav, i	% i nedanstående ålder, år				
		—6	7—9	10—12	13—15	16—17	18—
Samtliga	7 236	12,0	9,1	13,4	22,8	21,9	20,8
därav i							
Sthlm, Gbg o. Malmö.	2 067	11,6	8,5	10,3	17,8	24,3	27,5
Övriga städer.....	2 738	9,9	8,2	12,2	25,2	22,8	21,8
Övriga kommuner....	2 431	14,6	10,6	17,6	24,4	18,8	14,0
Nyttillkomna.....	1 218	17,3	6,2	9,6	26,8	30,4	9,6
därav i							
Sthlm, Gbg o. Malmö.	405	17,0	6,2	7,9	22,0	37,0	9,9
Övriga städer.....	491	14,9	5,7	9,0	31,2	29,9	9,4
Övriga kommuner....	322	21,4	7,1	12,7	26,4	22,7	9,6

Tab. F. För skyddsuffostran omhändertagna fördelade efter anledning till omhändertagandet

	Antal	därav, i %, omhändertagna enl. BvL. § 22			
		mom. a (vanvård)	mom. b (fara för vanart)	mom. c (vanart)	mom. d (oart)
Samtliga	7 236	39,4	33,8	40,7	3,1
därav i					
Stockholm	1 074	46,7	38,4	43,2	3,8
Göteborg o. Malmö	993	34,3	17,2	52,9	3,5
Övriga städer	2 738	37,3	26,6	49,5	3,1
Övriga kommuner	2 431	40,6	46,7	24,8	2,5
Nyttillkomna	1 218	26,2	22,3	58,0	4,6
därav i					
Sthlm, Gbg. o. Malmö	405	31,6	17,0	60,2	3,7
Övriga städer	491	21,8	18,7	65,8	4,5
Övriga kommuner	322	26,1	34,5	43,2	5,9

i landskommunerna var yngre än barnen i städerna. Medan i städerna ca 30 % av barnen var under 13 år var motsvarande andel i landskommunerna 43 %. I de tre största städerna var för övrigt hälften av barnen fyllda 16 år.

Av de för skyddsuffostran nyttillkomna var 67 % fyllda 13 år mot endast 53 % år 1952. En förskjutning i åldersfördelningen mot högre åldersgrupper har sålunda skett under senare år. Andelen barn fyllda 13 år eller mer var dessutom större i städerna än på landsbygden. Av de omhändertagna barnen var 24 % ej fyllda 7 år.

Av nedanstående tablå framgår att åldersgrupperna 16—17 år har den högsta frekvensen omhändertaganden per 1 000 i motsvarande åldersgrupp såväl bland nyttillkomna (1,9) som bland samtliga (8,3).

Av de under år 1957 omhändertagna

	Antal omhändertagna pr 1 000 barn	
	Nyttillkomna	Samtliga
— 6 år	0,3	1,2
7— 9 "	0,2	1,8
10—12 "	0,3	2,5
13—15 "	0,9	4,5
16—17 "	1,9	8,3
18— "	0,4	5,4
Tillhoppa	0,5	3,1

barnen och ungdomarna var 777 (64 %) pojkar och 441 flickor. Dessutom var 211 (17 %) av utomäktenskaplig börd. Från ofullständiga hem kom 38 %, vilket framgår av nedanstående tablå.

	Andel (%) barn från ofullständiga hem	
	Nyttillkomna	Samtliga
Stockholm	40,1	38,1
Göteborg	45,1	45,3
Malmö	34,1	25,3
Övriga städer	37,1	40,5
Övriga kommuner ..	34,8	44,3
Tillhoppa	37,8	41,2

Motiv för omhändertagandet. Tabell F visar att huvudanledningarna till barns och ungdomars omhändertagande för skyddsuffostran är vanart eller oart (för ungdom över 18 år), dvs. gravare uppförandebrister. Ca 63 % av de nyttillkomna omhändertogs av nämnda anledningar. Vanvård eller misshandel, som ofta åberopas i kombination med fara för vanart, förekom i 26 % av fallen. Av tabellen framgår vidare att beträffande de nyttillkomna vanartsmomentet är mindre vanligt på landsbygden än i städerna, medan beträffande fara för vanart förhållandet är det motsatta.

Som också framgår av tabell F är andelen omhändertagna på grund av van-

Tab. G. För skyddsuppfostran omhändertagna fördelade efter vård sätt.

	Antal ¹	däruv, i enskilt hem	%, vårdade i barnhem	(på) ungdoms- vårdsskola	annan anstalt	ej placerade
Stockholm	1 074	42,2	22,4	28,6	20,0	2,7
Göteborg	685	59,4	26,0	29,3	18,0	0,1
Malmö	308	31,8	14,6	47,1	12,7	3,9
Övriga städer	2 738	52,1	13,4	29,4	9,3	5,8
Övriga kommuner	2 431	69,8	13,7	12,4	9,3	3,3
Summa	7 236	56,4	16,1	24,3	11,8	3,9
däruv nyttillkomna	1 218	37,6	31,4	22,2	20,0	13,4

¹ Exkl. de för vilka beslutet ej verkställts.

art och oart högre bland de under året nyttillkomna än bland samtliga, medan andelen vanvårdade och de som löper risk att bli vanartade är lägre.

Av de under år 1957 enligt vanartsmomentet omhändertagna barnen var 75 % pojkar, medan av oartsfallen 54 % var pojkar. Av de som omhändertagits för vanvård och fara för vanart var dessutom 88 resp. 74 % under 13 års ålder. Av de vanartade barnen var 95 % fyllda 13 år.

Omhändertagna barns placering. Vid skyddsuppfostran kan barnet överlämnas för vård i enskilt hem, på barnhem eller ungdomsvårdsskola, eller för vård å annan anstalt, dvs. sjukhus, sinnesslöanstalt etc. Av de 7 236 barn och ungdomar som

år 1956 var omhändertagna för skyddsuppfostran hade, som framgår av tabell G, 56 % beretts vård i enskilt hem och 24 % på ungdomsvårdsskola. För 4 % av barnen hade beslutet om skyddsuppfostran ej verkställts. Ofta förekommer dessutom att barnen beretts vård på mer än ett sätt. Så var fallet för ungefär vart 9:e barn (hur ofta de dessutom byta fosterhem, barnhem, ungdomsvårdsskola etc. är okänt).

Vid årets slut vistades i enskilt hem 3 570 barn och ungdomar, på barnhem 1 069, på ungdomsvårdsskola 1 385 samt på annan anstalt 731 omhändertagna.

Av tabell G framgår dessutom hur de under år 1957 omhändertagna barnen placerats. Vård i enskilt hem erhöi 38 %

Tab. H. För skyddsuppfostran omhändertagna fördelade efter året för omhändertagandet samt vård sätt år 1957

	Antal ¹	däruv omhändertagna år								
		1957	1956	1955	1954	1953	1951- 1952	1949- 1950	1947- 1948	1946 el. tid.
Samtliga	7 236	1 218	1 421	941	676	513	777	553	443	694
däruv, i %, i (på)										
enskilt hem	56,4	37,6	48,9	45,1	48,4	56,7	69,4	78,5	81,7	79,5
barnhem	16,1	31,4	28,3	12,0	8,1	9,4	8,5	7,4	4,1	5,5
ungdomsvårdsskola ...	24,3	22,2	30,5	36,2	39,2	32,2	17,9	9,9	8,4	7,8
annan anstalt	11,8	20,0	12,3	10,8	9,2	8,2	8,5	7,8	8,4	12,5
ej placerade	3,9	13,4	3,4	4,3	1,0	0,6	1,4	1,3	0,2	0,3

¹ Exkl. de för vilka beslutet ej verkställts.

Tab. I. För skyddsuppfostran omhändertagna fördelade efter det hem de överlämnats till

	Omhändertagits på grund av			
	vanvård	fara för vanart	vanart	oart
Samtliga	2 849	2 448	2 949	221
därav, i %, vårdade i (på)				
enskilt hem	78,6	78,6	27,3	25,8
barnhem	25,1	21,5	8,3	0,9
ungdomsvårdsskola	55,5	55,7
annan anstalt	7,3	8,4	16,7	17,2
ej placerade	1,7	2,2	6,5	8,6

och i barnhem 31 % av barnen. Ungdomsvårdsskolorna mottog 22 % av de omhändertagna, medan 13 % ej blev placerade samma år de omhändertogs.

Tabell H visar samtliga för skyddsuppfostran omhändertagna fördelade efter året för omhändertagandet samt vård sätt. Av samtliga de under år 1957 omhändertagna — nytillkomna — hade 163 eller 13 % ej placerats under året. Vidare framgår att enskilt hem var den vanligaste placeringsformen och att andelen barn i enskilt hem ökar med omhändertagandets längd, medan andelen barn på barnhem minskas. Andelen barn och ungdom på ungdomsvårdsskolorna är störst efter 2—3 års vårdtid, men avtar sedan med vårdtidens längd.

Hur vårdformerna varierar med orsakerna till omhändertagandet framgår av tabell I. I de fall orsakerna varit vanvård eller vanart har vården företrädesvis blivit enskilt hem (79 % av fallen). Vanart och oart resulterar i att 56 % av fallen får vård på ungdomsvårdsskola, men många placeras även för vård i enskilt hem eller på annan anstalt.

Omhändertagandets längd. När de för skyddsuppfostran omhändertagna barnen och ungdomarna omhändertogs framgår av nedanstående tablå.

Medan i de tre största städerna och i övriga städer 68 resp. 60 % av barnen omhändertagits 1954 eller senare är motsvarande i landskommunerna 49 %. Omhändertagna år 1950 eller tidigare var å andra sidan i landskommunerna 31 % mot i övriga städer 21 % och i de tre största städerna 17 %.

Av tabell J, som visar vilket år de under år 1957 från skyddsuppfostran utskrivna omhändertagits, framgår att vårdtiden i genomsnitt varit 5,5 år. Den var något längre för barnen i landskommunerna än för övriga barn. Av de utskrivna hade 19 % omhändertagits under åren 1956—57 och 35 % under åren 1954—55.

Länsstyrelsens prövning av barnavårdsnämndens beslut. Beslut om omhändertagande för skyddsuppfostran skall underställas länsstyrelsens prövning i de fall föräldrarna inte lämnar sitt medgivande därtill. Så skall alltså

	Antal omhändertagna	därav, i (%), omhändertagna år				
		1956—1957	1954—1955	1951—1953	1947—1950	1946 el. tid.
Stockholm, Göteborg och Malmö .	2 067	41,8	26,6	14,3	10,8	6,4
Övriga städer	2 738	36,9	23,0	18,8	12,5	8,7
Övriga kommuner	2 431	31,4	17,9	19,7	17,7	13,2

Tab. J. Från skyddsuppfostran utskrivna fördelade efter året för omhändertagandet

	Antal	därav, i 1956- 1957	%, 1955	omhändertagna år 1951- 1953	1947- 1950	1946 el. tid.	Omhän- dert. antal år
Sthlm, Gbg o. Malmö	332	15,1	44,3	19,0	9,9	11,7	5,1
Övriga städer	411	17,5	36,0	21,7	13,4	11,4	5,4
Övriga kommuner	394	23,4	25,1	18,8	14,2	18,5	5,9
Summa	1 137	18,8	34,7	20,0	12,7	14,0	5,5

ske i de fall omhändertagandet avser 22 § mom d (vanartad ungdom som fyllt 18 år). I vilken utsträckning beslut underställts och godkänts av länsstyrelse (i Stockholm ÖA) framgår av nedanstående tablå, som avser de under året nytillkomna (exkl. beslut som avser 22 § mom d). Hur många beslut som underställts länsstyrelse men ej godkänts är okänt.

	Prövade beslut Antal	i % av nyttill- komna
Sthlm, Gbg o. Malmö	123	31,5
Övriga städer	90	19,2
Övriga kommuner	71	23,4
Tillhopa	284	24,4

För 284 eller 24 % av de under året omhändertagna har således beslut underställts och godkänts av länsstyrelsen. Av tablå framgår också att den relativa andelen prövade beslut är högre i de tre största städerna än på landsbygden. Som framgår av efterföljande tablå var frekvensen högst bland barn under 10 år med 44 % och lägst bland barn i åldern över 16 år med ca 11 %.

	Prövade beslut Antal	i % av nyttill- komna
— 9 år	126	43,9
10—12 »	41	35,0
13—15 »	69	21,1
16— »	48	11,1
Tillhopa	284	24,4

Samhällsvård

Om ett barn under 16 år utsätts för nöd i hemmet, skall det omhändertaras för samhällsvård, då föräldrarna det medger. Denna nöd kan vara orsakad av föräldrarnas liknöjdhet, sjukdom eller annat, som gör dem oförmögna att vårda barnet. Även i de fall barnet överges eller lämnas ensamt genom föräldrarnas död skall det omhändertaras, om så är nödvändigt. I det följande benämns dessa och liknande anledningar till omhändertagandet »nöd i hemmet». I vissa fall kan kroppslig eller själslig sjukdom hos barnet göra det nödvändigt att samhället träder till, då föräldrarna icke själva kan bereda barnet den vård det kan anses vara i behov av. I det följande kallas detta »sjukdom hos barnet».

Nödtillståndet kan vara permanent eller mera tillfälligt, men det sistnämnda är det vanligaste. Gränsen mellan samhällsvård och skyddsuppfostran är i praktiken ganska diffus. Nöden kan många gånger vara sådan, att allvarlig vanvård eller fara till liv och hälsa kan anses föreligga, varför omhändertagande även mot föräldrarnas vilja måste förekomma, i vilket fall det blir fråga om skyddsuppfostran (vanvårdsmomentet). Detta kan också bli aktuellt om föräldrarna, trots medgivande, senare påyrkar att barnet skall återsändas hem.

Tab. K. För samhällsvård omhändertagna barn fördelade efter län

	Antal	Per 1 000 av samtl. barn —16 år ¹	därav, i %, omhändertagna på grund av nöd i hem- met	sjukdom hos barnet	därav nyttill- komna	Per 1 000 av samtl. barn —16 år ¹
Stockholms stad	4 496	25,7	94,0	13,9	1 909	10,9
Stockholms län	1 633	15,2	93,9	7,3	678	6,3
Uppsala *	641	15,8	93,0	7,6	207	5,1
Södermanlands *	669	11,9	89,1	12,3	250	4,4
Östergötlands *	1 288	14,4	90,9	9,3	535	6,0
Jönköpings *	446	6,3	86,1	14,3	165	2,3
Kronobergs *	262	6,7	87,4	13,0	86	2,2
Kalmar *	685	11,5	89,1	11,1	175	2,9
Gotlands *	225	14,4	91,1	9,3	47	3,0
Blekinge *	444	12,3	91,7	8,6	139	3,9
Kristianstads *	450	7,0	83,6	17,6	93	1,4
Malmöhus *	2 230	15,5	92,6	8,1	1 221	8,5
därav Malmö	1 036	20,7	93,0	7,4	654	13,0
Hallands *	240	5,8	78,3	21,7	106	2,6
Göteb. o. Bohus *	2 939	20,7	94,7	5,4	1 366	9,6
därav Göteborg	2 564	28,4	94,8	5,2	1 225	13,5
Älvsborgs *	784	8,7	88,8	11,9	327	3,6
Skaraborgs *	294	4,7	85,7	14,6	94	1,5
Värmlands *	807	11,7	96,3	4,8	259	3,8
Örebro *	797	12,7	87,1	13,4	256	4,1
Västmanlands *	750	12,8	91,5	8,7	301	5,1
Kopparbergs *	562	7,9	88,8	12,6	154	2,2
Gävleborgs *	797	10,8	92,0	9,9	229	3,1
Västernorrlands *	887	11,8	95,5	5,1	192	2,6
Jämtlands *	460	12,0	82,8	17,4	95	2,5
Västerbottens *	448	6,6	89,5	11,4	110	1,6
Norrbottens *	738	9,4	91,5	8,7	192	2,4
Summa	23 972	13,1	91,8	10,2	9 186	5,0
* 1956	25 155	13,7	90,5	11,4	9 534	5,2
* 1955	25 508	14,0	89,2	1,4	9 505	5,2
* 1954	26 107	14,4	88,7	12,7	9 721	5,4

¹ Folkmängden ³¹/₁₂ 1956. Se not vid tabell A.

Verksamhetens omfattning. Under år 1957 blev 9 186 barn omhändertagna för samhällsvård (nyttillkomna) mot 9 534 år 1956. De nyttillkomna inklusive de från föregående år kvarvarande barnen utgjorde 23 972 mot 25 155 året innan. Antalet samhällsvårdade har som syns av tabell K minskat något under de senaste åren såväl absolut som relativt.

I tabell K redovisas barnens fördelning på olika län såväl absolut som i relation till samtliga barn i åldern under

16 år, dvs. upp till den ålder då samhällsvården senast skall upphöra.

Genomsnittligt var under året 13,1 av 1 000 barn i de aktuella åldrarna omhändertagna för samhällsvård. De under år 1957 omhändertagna motsvarar 5,0 per 1 000 barn under 16 år. Den högsta frekvensen samhällsvårdade barn (samtliga) förekom i Göteborg där deras antal motsvarade 28,4 per 1 000 barn under 16 år mot i Stockholm 25,7 och i Malmö 20,7. Hög frekvens noterades också i Uppsala och Stockholms län

Tab. L. För samhällsvård omhändertagna barn fördelade efter ålder

	Antal	därav, i %, i nedanstående ålder, år							
		—1	1	2	3	4—6	7—9	10—12	13—
Samtliga	23 972	7,2	8,9	7,3	5,4	15,6	15,1	17,4	23,1
därav i									
Sthlm, Gbg o. Malmö	8 096	9,6	11,7	9,3	6,9	16,9	13,4	14,5	17,6
Övriga städer	7 941	8,1	9,7	7,6	5,3	16,8	15,7	16,5	20,3
Övriga kommuner...	7 935	3,8	5,3	4,9	4,0	13,1	16,1	21,4	31,4
Nyttillkomna.....	9 186	18,7	12,8	10,2	7,4	19,4	12,9	10,2	8,4
därav i									
Sthlm, Gbg o. Malmö	3 788	20,6	14,2	11,6	8,3	18,6	10,8	8,7	7,3
Övriga städer	3 494	18,3	12,1	9,9	6,9	20,1	14,3	10,0	8,4
Övriga kommuner ..	1 904	15,6	11,2	7,8	6,7	19,4	14,8	13,9	10,7

(15,8 resp. 15,2), medan den var lägst i Skaraborgs (4,7) och i Hallands län (5,8).

Under år 1954 omhändertogs för samhällsvård på grund av sjukdom 1 104 barn mot endast 709 under år 1957. Nedgången utgör 36 % och beror på införandet av den allmänna sjukförsäkringen år 1955.

Det totala antalet samhällsvårdade barn vid utgången av år 1957 var 14 816 barn.

Åldersfördelning m. m. Åldersfördelningen bland samtliga barn som varit omhändertagna under året, framgår av tabell L. Flertalet är i åldrarna över 7 år (56 %). I landskommunerna är denna andel 69 % mot i de tre största städerna 46 %. Med minskad befolkningstäthet sker alltså en förskjutning mot högre åldrar.

Av samma tabell framgår att 69 % av de nyttillkomna barnen var i förskoleåldern, därav 32 % ej fyllda 2 år. I de tre största städerna var 35 % av barnen i denna ålder och i landskommunerna 27 %.

Andelen barn från ofullständiga hem bland barn som under året blivit eller varit omhändertagna för samhällsvård framgår av efterföljande tabell.

Procentuella andelen barn från ofullständiga hem

Nyttillkomna Samtliga

Stockholm	40,7	47,2
Göteborg	33,0	41,5
Malmö	28,3	32,2
Övriga städer	42,6	50,7
Övriga kommuner ..	45,5	53,8
Tillhoppa	40,5	49,3

Andelen barn från ofullständiga hem är högre bland samtliga barn (49 %) än bland de nyttillkomna (41 %), vilket innebär att barnen från de ofullständiga hemmen har längre vårdtid än de övriga barnen (samma var ju för övrigt förhållandet vid skyddsufffostran). Vidare är andelen högre inom landskommunerna än inom städerna.

Hur andelen barn från ofullständiga hem varierar inom olika åldersgrupper framgår av tabell nedan.

Procentuella andelen barn från ofullständiga hem

Nyttillkomna Samtliga

— 1 år	59,5	59,5
1 "	36,9	49,8
2 "	29,5	45,2
3 "	28,8	42,3
4—6 "	29,3	42,1
7—9 "	36,5	46,9
10—12 "	46,3	51,8
13— "	52,3	53,3
Tillhoppa	40,5	49,3

Tab. M. För samhällsvård omhändertagna barn fördelade efter vårdstätt

	Antal	därav, i %, vårdade i (på)				vårdade på mer än ett sätt
		enskilt hem	barnhem	annan anstalt	ej placerade	
Samtliga	23 972	62,5	35,8	8,0	0,3	6,5
därav i						
Sthlm, Gbg o. Malmö	8 096	53,4	49,6	6,7	0,0	9,4
Övriga städer	7 941	59,7	38,5	8,4	0,4	7,0
Övriga kommuner	7 935	74,5	19,1	8,8	0,4	2,9
Nyttillkomna	9 186	33,8	67,9	5,5	0,4	7,5
därav i						
Sthlm, Gbg och Malmö....	3 788	22,9	80,1	4,9	0,1	7,8
Övriga städer	3 494	36,9	64,8	6,2	0,5	8,5
Övriga kommuner	1 904	49,9	49,2	5,2	0,7	5,1

Av barnen som ej fyllt 1 år var sålunda 60 % från ofullständiga hem. Andelen minskar sedan bland de nyttillkomna barnen och når sitt minimum bland treåringarna. Därefter ökar andelen åter och är bland barn i åldern 13 år eller äldre 52 %. Bland samtliga barn är variationerna mindre kraftiga men utvecklingen är dock densamma.

Av de under år 1957 omhändertagna barnen var 5 109 (56 %) pojkar och 4 077 flickor. Dessutom var 27 % av barnen av utomäktenskaplig börd. Högst andelen, 59 %, redovisas för barn under 1 år.

De omhändertagna barnens placering.
Var de nyttillkomna barnen under året

vårdats framgår av tabell M. Ca 34 % vårdades i enskilda hem, 68 % på barnhem, medan 6 % varit på annan anstalt, dvs. sjukhus, vårdanstalt för psykiskt efterblivna etc. Dessutom fanns det 36 barn för vilka beslutet ej verkstälts. Vård på mer än ett sätt kan förekomma. Vidare framgår att landskommunerna i större utsträckning än städerna anlitar vård i enskilt hem. Speciellt låg är andelen barn i enskilda hem i de tre största städerna (23 %), där i stället andelen barn på barnhem är mycket hög (80 %).

Placeringen för samtliga barn skiljer sig avsevärt från den som förekommer bland de nyttillkomna, vilket framgår av samma tabell. Ca 63 % av barnen hade

Tab. N. För samhällsvård omhändertagna barn fördelade efter året för omhändertagandet och vårdstätt år 1957

	Antal ¹	därav omhändertagna år							
		1957	1956	1955	1954	1953	1951-1952	1949-1950	1948 el. tidigare
Samtliga.....	23 972	9 186	3 581	1 857	1 408	1 112	2 154	1 553	3 121
därav, i %, i (på)									
enskilt hem	62,5	33,8	61,4	81,4	82,1	82,6	86,3	88,9	91,3
barnhem	35,8	67,9	46,3	13,5	8,7	7,9	4,0	3,5	2,9
annan anstalt	8,0	5,5	6,8	10,4	12,4	12,5	11,9	9,6	8,1
ej placerade	0,3	0,4	0,7	0,1	0,1	0,2	0,0

¹ Exkl. barn för vilka beslutet ej verkstälts.

Tab. O. För samhällsvård omhändertagna barn för vilka vården upphört år 1957 fördelade efter året för omhändertagandet

	Antal	därav, i 1957	%, omhändertagna år					Omhändert. antal år
			1955-1956	1952-1954	1949-1951	1946-1948	1945 el. tid.	
Sthlm, Gbg o. Malmö .	3 753	69,2	19,8	4,5	2,0	1,7	2,8	1,6
Övriga städer	3 370	63,4	24,0	4,4	2,9	1,8	3,5	1,8
Övriga kommuner	2 033	34,7	29,3	12,5	7,1	5,5	10,8	3,9
Summa	9 156	59,4	23,5	6,2	3,5	2,6	4,8	2,2

vårdats i enskilda hem men blott 36 % på barnhem. Andelen barn på barnhem var väsentligt högre i storstäderna (50 %) än i landskommunerna (19 %), medan andelen på annan anstalt var ungefär lika hög i städerna och på landsbygden eller ca 8 %. Av de barn som vårdats i enskilt hem var 43 % placerade inom den omhändertagande kommunen.

I tabell N redovisas de samhällsvårdade barnen, fördelade efter året för omhändertagande och placering. Andelen barn i enskilda hem ökar med vårdtidens längd, medan andelen på barnhem på motsvarande sätt minskar. Vården på barnhem är för det stora flertalet blott en övergångsform. Även andelen barn på annan anstalt ökar, fastän mindre starkt och mera oregelbundet.

Vårdtidens längd. Under år 1957 upphörde samhällsvården för 9 156 barn. Barnens åldersfördelning framgår av nedanstående tablä.

	Antal	%
— 3 år	3 744	40,9
4— 6 »	1 703	18,6
7— 9 »	1 104	12,1
10—12 »	792	8,7
13— »	1 813	19,8
Tillhopa	9 156	100

41 % av de barn för vilka samhällsvården upphörde var således ej fyllda 4 år. Inom de övriga åldersgrupperna avtar andelen för att åter öka i åldern 13 år och däröver.

I tabell O är de barn, för vilka sam-

hällsvården upphört, fördelade efter året för omhändertagandet. Det framgår av denna att i Stockholm, Göteborg och Malmö samt i övriga städer 69 % resp. 63 % av barnen omhändertagits år 1957. Motsvarande andel i landskommunerna var 35 %. Genomsnittligt hade de barn för vilka samhällsvården upphört varit omhändertagna i 2,2 år. I städerna är vårdtiden kortare än på landsbygden (1,6 år resp. 3,9 år). Av tabellen framgår också, att 11 % av barnen på landsbygden varit omhändertagna 12 år eller längre mot blott 3 procent i städerna. Detta tyder på att den situation som föranleder omhändertagandet är av delvis annan karaktär i städerna än på landsbygden. I städerna utgör omhändertagandet för samhällsvård huvudsakligen ett medel för avhjälpande av mera tillfälliga nödsituationer.

Vårdkostnader

för omhändertagna barn

Uppgifterna från barnavårdsnämnderna om vårdkostnaderna för de omhändertagna barnen avser kommunernas direkta bruttoutgifter för deras vård, oavsett om utgifterna ersätts från annat håll eller ej. Vårdkostnaderna avser dels inackorderingsavgifter i enskilda hem och vårdavgifter till barnhem, sjukhus o. dyl., dels andra kostnader i samband med vården, t. ex. resor, utrustning o.

dyl. Vad kostnaderna för vården på anstalt beträffar bör observeras att dessa endast avser dem som utgår enligt fastställd taxa, ej de kostnader kommunerna i övrigt som huvudmän bestrider för barnhem, sjukhus etc., och som givetvis uppgår till betydligt större belopp. De totala vårdkostnaderna fördelade på skyddsuppfostran, samhällsvård samt bådadera för ett antal år framgår av nedanstående tablå. Denna utvisar att av tolltalkostnaderna ca 80 % kom på samhällsvården, medan 21 % föll på skyddsuppfostran.

	Kostnader (1 000 kr) för barn och ungdom som varit föremål för skydds- uppfostran	samhälls- vård	båda- dera	Summa
1946	2 403	8 413	56	10 872
1950	2 192	10 651	86	12 929
1954	3 367	16 055	131	19 553
1955	3 500	15 939	121	19 560
1956	3 676	16 314	173	20 163
1957	4 251	16 534	195	20 980

Av vårdkostnadernas totalsumma, 30,0 milj. kr. år 1957, kom 14,0 milj. kr. på städerna, av vilka enbart de tre största städerna svarade för drygt hälften av kostnaderna.

Huvudparten av vårdkostnaderna utgörs av vårdavgifter till enskilda eller anstalter. Dessa uppgick till 19,3 milj. kr., medan resten 1,7 milj. kr. var utgifter för utrustning, resor o. dyl. Antalet barn för vilka vårdkostnader redovisats var för barn och ungdom som varit föremål för skyddsuppfostran ca 4 400 eller 60 % av samtliga skyddsuppfostrade barn och ungdomar och för de samhällsvårdade ca 20 500 eller 85 %. Vårdkostnaderna på ungdomsvårdsskolorna bestrids helt av statsmedel. För dessa ungdomar har kommunerna inga vårdavgifter, men väl »andra kostnader». För de ungdomar för vilka vårdavgift erlagts (exkl. stockholmsbarnen) var avgiften för de

skyddsuppfostrade genomsnittligt 89 kr. per månad och för de samhällsvårdade 87 kr. per månad. Motsvarande för andra kostnader var för de skyddsuppfostrade 25 kr per månad och för de samhällsvårdade 20 kr per månad.

Fosterbarn under lokal tillsyn

Enligt barnavårdslagen är barn under 16 år som fostras i annat enskilt hem än hos föräldrarna eller hos särskilt förordnad förmyndare, vilken har vårdnaden om barnet, att betrakta som fosterbarn och skall stå under tillsyn av barnavårdsnämnden i den kommun, där fosterhemmet är beläget. Vid behov kan nämnden besluta om förlängd tillsynstid, dock längst till 18 år. Nämnden har att motta anmälningar om — i vissa fall lämna tillstånd till — mottagande av fosterbarn och skall utöva fortlöpande kontroll av fosterhem och fosterbarn.

Undantagna från de särskilda bestämmelserna om fosterbarnsvård är barn som omhändertagits för skyddsuppfostran eller samhällsvård och placerats i fosterhem i den omhändertagande nämndens egen kommun. Tillsynen över dessa barn är reglerad på annat sätt. Speciella bestämmelser gäller också för tillsynen av barn som omhändertagits av Stockholms stads barnavårdsnämnd och placerats i fosterhem i andra kommuner. Denna tillsyn utövas av den omhändertagande nämnden själv med hjälp av lokalombud på de olika orterna.

Under år 1957 kan hela antalet barn som fostrats i annat enskilt hem än hos föräldrarna eller särskilt förordnad förmyndare beräknas ha uppgått till ca 35 200 mot ca 37 700 föregående år. Av dessa var 7 607 omhändertagna för

skyddsuppfostran eller samhällsvård och placerade i enskilt hem inom den kommun, vilkens barnavårdsnämnd beslutat om åtgärden, samt 2 644 barn vilka omhändertagits av Stockholms stads barnavårdsnämnd och placerats utom Stockholm. Återstår således ca 24 900 barn vilka kan sägas vara fosterbarn i egentlig bemärkelse. Av dessa kan ca 11 600 beräknas vara sådana som omhändertagits och placerats inom annan barnavårdsnämnds verksamhetsområde, samt ca 13 300 icke omhändertagna fosterbarn.

Denna redogörelse bygger i fortsättningen på de uppgifter barnavårdsnämnderna lämnat om dessa 25 000 barn. Analysen grundar sig på 1/5-del av dessa fosterbarn, varför de absoluta talen erhållits genom uppmultiplicering med fem.

Verksamhetens omfattning. Antalet fosterbarn enligt barnavårdslagens bestämmelser om fosterbarnsvård var under år 1957 24 920 mot 26 495 föregående år. Den redovisade nedgången av antalet fosterbarn är ej tillfällig utan har fortgått sedan 1950-talets början och torde bero på att de mycket stora fosterbarnskullarna under och efter andra världskriget börjat nå upp till den ålder, då tillsynen upphör, eller eljest avgå.

I tabell P ges en länsvis redovisning av fosterbarnen år 1957. Därvid framgår att Gotlands och Kristianstads län har den största andelen fosterbarn med över 20 per 1 000 barn under 16 år, och att storstäderna har den lägsta andelen med i genomsnitt 7 per 1 000. Under året tillkom 4 495 barn, vilka också finns länsvis redovisade i tabellen. Antalet avgångna fosterbarn var 4 930.

Antalet fosterbarn vid utgången av år 1957 var 19 990.

Tab. P. Fosterbarn enligt barnavårdslagens bestämmelser om fosterbarnsvård fördelade efter län

	Antal	Per 1000 av samtliga barn —16 år ¹	däruv nyttillkomna
Stockholms stad	1 040	5,9	255
Stockholms län	1 170	10,9	230
Uppsala »	545	13,4	110
Södermanlands »	785	13,9	175
Östergötlands »	1 335	14,9	210
Jönköpings »	975	13,7	150
Kronobergs »	615	15,7	100
Kalmar »	920	15,4	150
Gotlands »	325	20,8	55
Blekinge »	625	17,4	140
Kristianstads »	1 325	20,5	150
Malmöhus »	1 950	13,6	270
däruv Malmö	570	11,4	80
Hallands län	600	14,5	120
Göteb. o Bohus »	1 365	9,6	360
däruv Göteborg	575	6,4	170
Älvsborgs län	1 330	14,8	265
Skaraborgs »	1 060	17,1	175
Värmlands »	1 060	15,4	200
Örebro »	955	15,2	160
Västmanlands »	790	13,5	165
Kopparbergs »	905	12,8	175
Gävleborgs »	1 305	17,8	270
Västernorrlands »	1 415	18,9	225
Jämtlands »	750	19,5	120
Västerbottens »	860	12,6	115
Norrbottnens »	915	11,6	150
Summa	24 920	13,6	4 495
År 1956	26 495	14,4	..
» 1955	27 615	15,1	..
» 1954	28 650	15,8	..

¹ Folkmängden ^{31/12} 1956. Se not vid tabell A.

Åldersfördelning m. m. Av tabell Q framgår att 70 % av fosterbarnen (samtliga) var i eller över skolåldern, och att 31 % var över 13 år. Av de nyttillkomna barnen var 41 % under 4 år, medan för övrigt barnen var jämnt fördelade över åldersskalan. Bland de avgångna fosterbarnen var närmare hälften (46 %) över 13 år, och ca 1/3 i 16-årsåldern, dvs. den ålder då tillsynen som regel upphör.

Av tabellen kan vidare utläsas att 54 % av samtliga fosterbarn var födda utom äktenskapet. Ca 50 % av de nyttillkomna var av utomäktenskaplig börd. Dess-

Tab. Q. Fosterbarn fördelade efter ålder, kön och börd år 1957

	Antal	därav, i %, i nedanstående ålder, år					
		—1	1—3	4—6	7—9	10—12	13—
Samtliga	24 920	2,6	13,0	14,1	17,1	22,0	31,1
därav							
pojkar	12 930	2,7	13,0	14,8	17,3	22,3	29,9
uä-barn	13 415	4,0	17,7	15,1	16,4	20,4	26,4
Nyttillkomna	4 495	13,9	27,3	17,1	14,9	13,6	13,2
därav							
pojkar	2 390	14,0	26,8	18,4	15,5	13,8	11,5
uä-barn	2 205	23,1	37,9	15,0	10,4	8,6	5,0
Avgångna	4 930	1,6	19,0	12,0	11,1	10,9	45,5

utom framgår att en större andel bland de yngre barnen är av utomäktenskaplig börd (82 % under 1 år) än bland de äldre.

Ca 52 % av samtliga fosterbarn var pojkar medan 4 % var av utländsk nationalitet. Av barnen vistades endast 1/3 i städerna.

Fosterhemmen. Som framgår av nedanstående tablå vistades något mer än hälften av de närmare 25 000 fosterbarnen hos släktingar, dvs. hem som förestås av mor- eller farföräldrar, syskon eller föräldrars syskon. För drygt 15 000 barn (63 %) uppges anhörig, vanligen modern, ha anskaffat fosterhemmet och för 37 % barnavårdsnämnden eller annat allmänt organ. För de under år 1957 nyttillkomna hade allmänt

	Antal	därav, i %, hos	
		släkt	ej släkt
Anskaffat av			
moder	15 345	79,4	20,6
allm. organ ..	9 575	9,5	90,5
Totalt	24 920	52,5	47,5

organ anskaffat fosterhem för 49 % av barnen.

Tabell R visar att fostermodrar, som är släkt med barnen, skiljer sig avsevärt från övriga fostermodrar vad åldern beträffar. Medan blott 12 % av de förra var under 40 år var över 30 % av de modrar som ej var släkt med sitt fosterbarn i samma ålder. Över 60 år var 31 % av de fostermodrar som var släkt och 7 % av de som ej var släkt med barnet.

Av tabellen framgår också att barn hos släkt är yngre än hos icke släkt. Av bar-

Tab. R. Fosterbarn i olika åldrar fördelade efter fostermodrarnas ålder

	Antal fosterbarn	därav, i %, med fostermodern i nedanstående ålder, år				
		—29	30—39	40—49	50—59	60—
Släkt, samtliga ¹	13 040	2,9	9,2	20,3	36,4	31,2
därav i åldern						
— 3 år	1 205	5,0	20,3	40,7	25,3	8,7
4—12 »	7 665	2,7	8,4	21,5	40,4	27,0
13— »	4 170	2,6	7,3	12,2	32,4	45,4
Ej släkt, samtliga ¹	11 740	5,5	25,3	35,6	26,4	7,3
därav i åldern						
— 3 år	2 675	15,3	54,2	25,4	4,3	0,7
4—12 »	5 555	2,4	21,2	44,1	27,6	4,6
13— »	3 510	2,7	9,8	29,8	41,2	16,5

¹ Exkl. barn vars fostermoders ålder ej var känd.

Tab. S. Fosterbarn för vilka vårdavgift utgår fördelade efter vårdavgiftens storlek

	Stockholm Göteborg, Malmö	Övriga städer	Lands- kommuner	Hela riket
Antal fosterbarn	2 185	5 985	16 750	24 920
därav med avgift	1 220	3 685	12 055	16 960
därav, i %, med månadsavgift av				
högst 29 kr	1,2	2,7	2,5	2,5
30—59 "	17,6	23,1	24,3	23,6
60—99 "	39,3	59,0	62,7	60,2
100 kr el. högre	41,8	15,2	10,5	13,7
Medelvårdavgift, per mån. kr.....	99	73	70	73
därav hos släktingar	80	65	59	63

nen hos släktingar var 9 % under 3 år medan hos icke släktingar 23 % var i samma ålder.

Av materialet framgår vidare att fostermodrarna i städerna var yngre än de på landsbygden. Dessutom kan nämnas att av de nytillkomna fosterbarnen, vilka placerats hos släktingar, ej mindre än 50 % kommit till hem där fostermoderns ålder var över 50 år.

Vårdkostnaden för fosterbarn. För 16 960 barn eller 68 % av fosterbarnen föreligger uppgift om att vårdavgift (= månadsavgift) utgått. Dessa avgifter utgjorde år 1957 sammanlagt 12,4 milj. kr. Dessutom har 4 % av barnen varierande eller okända avgifter, varför nämnda belopp i realiteten är något högre. För 28 % av barnen utgick ingen vårdavgift. Det bör dock framhållas att fostermodrarna utöver fosterlegorna erhåller allmänt barnbidrag för barnen (290 kr. per barn år 1957).

Enligt tabell S uppgick vårdavgiftens storlek i genomsnitt till 73 kr. per månad mot 66 kr. under föregående år. Vårdavgiften är vidare högre i städerna, bland vilka Stockholm, Göteborg och Malmö redovisade det högsta genomsnittsbeloppet, 99 kr., än på landsbygden. Beträffande avgiften för barn i icke släktingars hem är den betydligt högre

än för barn i släktingars hem. Avgiften i släktingars hem, 63 kr., låg ca 20 kr. lägre per månad än i övriga hem.

De genomsnittliga vårdavgifterna för de nytillkomna fosterbarnen med vårdavgift var under år 1957 drygt 92 kr. per månad. Median (= mitt) avgiften för samma barn var däremot endast något över 86 kr. per månad.

Hur medelvårdavgifterna varierat under en följd av år redovisas i nedanstående tablå. Som jämförelse till avgifternas utveckling har medtagits konsumentprisindex för motsvarande år.

	Vårdavgift per månad kronor	Konsument- index index	prisindex
1949	36	100	100
1951	43	119	117
1953	54	150	128
1955	62	172	133
1956	66	183	139
1957	73	203	145

Därvid framgår att medan levnads-kostnaderna ökat med 45 % sedan år 1949 har fosterlegorna mer än fördubb-lats. Ökningen i avgifterna är — rela-tivt sett — lika stor för de barn som vistats hos släktingar som för barn, som varit hos icke släktingar.

Allmän översikt

Antalet barn i åldern under 21 år, dvs. i de åldrar där ingripande från barnavårdsnämndens sida kan förekom-

År	0—6 år	7—13 år	14—17 år	18—20 år	Tillhopa
1940	605 800	602 000	393 600	342 900	1 944 300
1946	811 900	594 200	343 000	274 700	2 023 800
1950	868 800	696 400	329 900	261 000	2 156 100
1954	781 200	844 200	365 900	252 000	2 243 300
1955	763 800	871 000	376 400	259 200	2 270 400
1956	751 800	878 600	396 900	268 400	2 295 700
1957	745 800	870 800	424 600	278 200	2 319 400

ma, har starkt ökat sedan år 1940, vilket framgår av ovanstående tablå.

Totalt har antalet barn mellan år 1940 och 1957 ökat med ca 375 000 eller 19 %. Den låga nativiteten på 1930-talet och den motsvarande höga under förra hälften av 1940-talet medförde stora förändringar i antalet barn i olika åldrar. Antalet barn under skolåldern ökade från 1940 till 1950 med ca 42 % för att senare åter avta. Omvänt är förhållandet för barn och ungdomar mellan 14 och 21 år, där antalet var lägst omkring år 1950 för att sedan åter växa, dock utan att ha nått upp till samma antal som år 1940.

Med dessa siffror som bakgrund bör tabell T över antalet barn och ungdomar, som varit föremål för nämndernas verksamhet, ses. Oaktat barnantalet ökat, har det totala antalet barn som varit omhändertagna avtagit. Detta antal var år 1940 ca 36 500 och år 1957 31 000.

Av tabellen framgår vidare att antalet

barn omhändertagna för skyddsuppfost-
ran år 1940 var ca 6 500 och år 1957
drygt 7 200. Det högsta antalet noterades
för år 1946 då ca 7 900 barn var omhän-
dertagna. Beträffande samhällsvårdens
utveckling framgår, att den efter en
större minskning av antalet fall mellan
åren 1940 och 1946 under senare år åter
börjat avta och omfattade år 1957 ca
24 000 fall.

Ovan har talats om de barn som någon
gång under resp. år varit föremål för
samhällsvård eller skyddsuppfost-
ran. Det antal som blivit omhändertagna (ny-
tillkomna) resp. år redovisas också i
tablå.

Antalet för skyddsuppfost-
ran har sedan år 1940 fram t. o. m.
år 1955 varit omkring 1 000 per år. År
1956 ökade antalet med ca 30 % till när-
mare 1 400 för att år 1957 ha nedgått
till drygt 1 200 fall.

Beträffande de för samhällsvård om-
händertagna (nytillkomna) framgår av

Tab. T. Antal barn och ungdomar som omfattats av barnavårdsnämndernas verksamhet

	Antal barn och ungdomar				föremål för skyddsupp- fost- fostran eller samhällsvård (samtliga)			föremål för förebyggan- de åtgärder eller om- händer- tagande ¹		under tillsyn som foster- barn ²
	föremål för före- byggan- de åt- gärder	som omhändertogs under året (nytillkomna)	Skydds- upp- fostran	Sam- hälls- vård	Hela anta- let ¹	Skydds- upp- fostran	Sam- hälls- vård	Hela anta- let ¹		
1940.....	2 920	1 010	6 157	7 137	6 516	30 021	36 453	39 149	27 105	
1946.....	4 583	989	6 916	7 867	7 922	25 539	33 333	37 681	29 198	
1950.....	5 372	1 077	9 239	10 269	7 098	25 741	32 665	37 674	34 593	
1954.....	8 420	966	9 721	10 629	6 637	26 107	32 597	40 624	31 249	
1955.....	8 970	1 074	9 505	10 511	6 677	25 508	32 029	40 551	30 133	
1956.....	9 463	1 398	9 534	10 840	7 014	25 155	31 985	41 017	29 053	
1957.....	11 280	1 218	9 186	10 323	7 236	23 972	31 023	41 925	27 564	

¹ Utgör nettoantalet (utan dubbelräkningar). — ² Inkl. stockholmsbarn i andra kommuner.

tabellen, att antalet successivt ökat mellan åren 1940 och 1953 med totalt 65 %, eller från 6 157 till 10 142. Som syns har antalet samhällsvårdade därefter minskat och var år 1957 ca 9 200.

De barn mot vilka barnavårdsnämnderna ingripit med förebyggande åtgärder har till följd av en noggrannare redovisning stigit avsevärt i antal. Deras numerär som år 1940 var 2 900 har för varje år ökat och uppgick år 1957 till närmare 11 300 fall. En del av denna ökning torde kunna tillskrivas kommun-sammanslagningen och den i samband därmed effektivare redovisningen av dessa barn. Förebyggande åtgärder tillgrips vid smärre uppförandebrister, medan omhändertagande för skydds-
fostran blir aktuell vid gravare sådana eller då de förebyggande åtgärderna inte visat sig ha positiv verkan. Uppförandebrister hos barn och ungdom gav barnavårdsnämnderna anledning att år 1940 göra ca 3 900 ingripanden mot 12 500 år 1957, vilket innebär en ökning med ca 220 %. I vissa fall förekommer dubbelräkning på så sätt att barn som under året blivit föremål för förebyggande åtgärder senare under samma år kan ha omhändertagits. Så förekommer blott i mindre utsträckning, ca 3 % av fallen, varför man kan bortse därifrån i detta sammanhang.

I nedanstående tablå är antalet barn som varit föremål för förebyggande åtgärder samt barn och ungdom som under ett visst år omhändertagits (nyttillkomna) för skydds-
fostran eller samhällsvård ställda i relation till hela antalet barn i vissa åldrar. Vid förebyggande åtgärder har relationstalen beräknats på antalet per 1 000 barn under 21 år, vid skydds-
fostran per 1 000 barn under 18 år och vid samhällsvård per 1 000 barn under 16 år.

	1940	1946	1950	1955	1957
Förebyggande åtgärder	1,5	2,3	2,5	4,0	4,9
Skydds- fostran.	0,6	0,6	0,6	0,5	0,6
Samhällsvård	4,4	4,4	5,3	5,2	5,0

Prognos. I den lämnade översikten har redogjorts för den gångna utvecklingen inom barnavården. Det torde emellertid även vara av visst allmänt intresse att veta hur utvecklingen kan komma att te sig på vissa centrala områden av den offentliga barnavården under de närmaste fem åren.

Med vissa antaganden om framtiden, bl. a. förändringarna i befolkningens storlek och sammansättning m. m., kan en framskrivning av t. ex. antalet omhändertagna göras. Resultatet av denna beräkning redovisas i tabell U. Därvid framgår att antalet för skydds-
fost-

Tab. U. Antal omhändertagna åren 1957—1962

	Barn och ungdomar som omhändertags under året (nyttillkomna)		föremål för skydds- fostran eller samhällsvård (samtliga)		Hela antalet	under lokal fosterbarnstillsyn
	Skydds- fostran	Samhälls- vård	Skydds- fostran	Samhälls- vård		
1957	1 218	9 186	7 236	23 972	31 208	24 920
1958	1 250	9 200	7 150	23 900	31 050	24 700
1959	1 300	9 100	7 200	23 000	30 200	24 100
1960	1 350	9 000	7 200	22 100	29 300	23 400
1961	1 350	8 900	7 150	21 200	28 350	22 400
1962	1 400	8 800	7 150	20 300	27 450	21 500

ran nytillkomna torde komma att öka något under beräkningsperioden, medan det totala antalet skyddsufffostransfall torde komma att vara i det närmaste konstant. Beträffande de för samhälls-

vård omhändertagna barnen, såväl nytillkomna som samtliga, samt fosterbarnen torde däremot en nedgång i antalet barn vara att vänta under de närmaste åren.

II. Barnavårdsmannaskap och bidragsförskott år 1957

Barnavårdsmannaförordnanden. Allt sedan år 1917 skall barnavårdsman alltid förordnas för barn med utomäktenskaplig börd. År 1940 gavs det också möjlighet för barnavårdsnämnd att förordna om barnavårdsman för barn med inomäktenskaplig börd, såvida endast en av föräldrarna har omvårdnaden om barnet och denna själv gör framställning till nämnden. I vissa fall kan nämnden, även utan att framställning görs, förordna om barnavårdsman. Uppdraget att vara barnavårdsman upphör när barnet fyller 18 år, men förordnandet kan förlängas utöver denna ålder (till 21 år) liksom även upphöra dessförinnan, om förhållandet det kräver eller medger.

Antalet barn med förordnad barnavårdsman vid slutet av år 1957 var 126 427, vilket betyder att vart 16:e barn under 18 år hade förordnad barnavårdsman. Antalet under år 1957 nytillkomna förordnanden var 25 352, fördelade på 7 479 för iä-barn och 17 873 för uä-barn.

År	Iä-barn	Uä-barn	Tillhopa	Per 1000 barn — 18 år	Därav nytillkomna
1940	3 548	95 355	98 903	62	..
1946	9 589	85 135	94 724	54	..
1954	29 861	87 304	117 165	59	23 278
1955	32 175	87 809	119 984	60	24 148
1956	34 459	88 862	123 321	61	24 555
1957	36 941	89 486	126 427	62	25 352

Den i ovanstående tablå redovisade ökningen av antalet barn med förordnad barnavårdsman under senare år kommer som syns nästan helt på iä-barnen. Deras antal har sedan år 1954 ökat med

24 %. Mätt i relation till antalet iä-barn under 18 år har antalet ökat från 15,7 per 1 000 iä-barn under 18 år till 19,1 år 1957. I detta sammanhang kan påpekas att antalet hem- och äktenskapsskillnader varit praktiskt taget konstant under samma tid.

Av tabell V framgår hur antalet barnavårdsmannaförordnanden varierar mellan de olika länen. I relation till folkmängden i hithörande åldersgrupper har Västernorrlands och Gävleborgs län det största antalet förordnanden (över 85 per 1 000 barn under 18 år), medan Jönköpings och Kronobergs län redovisar det lägsta antalet (mindre än 35 per 1 000). Vad antalet förordnanden för de inomäktenskapliga barnen beträffar, visar också dessa stora lokala variationer. Av de i tabellen redovisade länen ligger Malmöhus län högst med ett barnavårdsmannaförordnande för vart 32 inomäktenskapligt barn under 18 år, medan motsvarande i Kronobergs län var ett på vart 111 barn.

En översikt av anledningarna till förordnad barnavårdsman för barn i äktenskap vid 1957 års slut belyses i nedanstående tablå.

	Antal	%
Iä-barn med barnavårdsman därav på grund av	36 941	100
söndring	594	1,6
hemskillnad	6 153	16,7
äktenskapsskillnad	29 641	80,2
vårdnaden fräntagen en av föräldrarna (samboende)	69	1,5
en av föräldrarna död ...	484	

Tab V. Antal barnavårdsmanförordnanden år 1957, länsvis

	Barnavårdsmanförordnanden vid 1957 års slut				Nyttillkomna förordnanden
	Antal	Per 1 000 av befolkningen —18 år ¹	därav för iä-barn	Per 1 000 iä-barn —18 år ¹	
Stockholms stad . . .	14 977	78,1	5 077	27,9	2 487
Stockholms län	6 586	55,7	2 213	19,4	1 716
Uppsala »	2 990	66,7	1 032	24,1	753
Södermanlands »	3 624	58,1	1 261	21,0	837
Östergötlands »	5 853	59,1	1 975	20,8	1 220
Jönköpings »	2 626	33,2	754	9,8	478
Kronobergs »	1 514	34,8	383	9,0	277
Kalmar »	3 292	49,6	937	14,6	658
Gotlands »	1 256	72,1	283	17,2	210
Blekinge »	2 247	55,5	450	11,6	398
Kristianstads »	3 951	54,9	1 137	16,4	750
Malmöhus »	11 991	75,1	4 737	31,1	2 261
därav Malmö	5 244	94,8	2 522	48,0	846
Hallands »	1 686	36,9	438	9,8	293
Göteborgs o. Bohus »	8 464	53,8	2 138	14,2	1 430
därav Göteborg . . .	6 221	62,4	1 537	16,2	999
Älvsborgs »	4 776	47,8	1 640	17,0	1 037
Skaraborgs »	2 897	42,0	658	9,9	627
Värmlands »	5 294	69,2	1 221	16,9	1 145
Örebro »	4 848	69,7	1 688	25,4	964
Västmanlands »	4 612	71,4	1 667	27,1	1 051
Kopparbergs »	5 533	70,6	1 468	19,8	1 154
Gävleborgs »	7 119	87,4	1 382	18,3	1 495
Västernorrlands »	7 152	85,0	1 533	19,5	1 456
Jämtlands »	4 281	100,4	671	17,2	780
Västerbottens »	3 976	52,3	924	12,7	832
Norrbottnens »	4 882	55,7	1 274	15,2	1 043
Tillhopa	126 427	62,4	36 941	19,1	25 352

¹ Folkmängden ³¹/₁₂ 1956. Se not vid tabell A.

Huvudanledningen till att barnavårdsman förordnats för iä-barn är äktenskapsskillnad. För ca 80 % av barnen var detta anledningen, vilket är obetydligt högre än vad som redovisades i början av 1950-talet, för 17 % levde föräldrarna under hemskillnad och för resten av fallen (3 %) hade barnavårdsman förordnats av andra orsaker såsom söndring, föräldrarnas död etc.

Fastställande av faderskap. En av barnavårdsmannens funktioner är att söka få faderskapet till utomäktenskapliga barn fastställt. Av de närmare 90 000 uä-barnen med förordnad barnavårdsman hade vid slutet av år 1957 ca 81 500

eller 91 % av barnen faderskapet fastställt; andelen har ej undergått någon förändring under 1950-talet. För 86 % av dessa hade detta skett genom erkännande och för 14 % genom dom.

Av de ca 8 000 barn för vilka faderskapet ej fastställts var vid slutet av år 1957 närmare hälften under 2 år, vilket framgår av nedanstående tablå. Dessutom framgår, att barnen var yngre i städerna än på landsbygden. I städerna saknades för barn under 2 år fastställt faderskap för 57 % och på landsbygden för 34 %.

Barnavårdsmän. Vid slutet av år 1957 var antalet barnavårdsmän 1 669 mot

	Antal år 1956	Antal år 1957	%	därav städer	%	lands- bygd	%
Uä-barn utan fastställt faderskap	7 964	8 011	100	4 599	100	3 412	100
därav i åldern							
— 1 år	2 364	2 357	29,4	1 652	35,9	705	20,7
1— 2 år	1 272	1 410	17,6	955	20,8	455	13,3
3—15 år	3 930	3 841	47,9	1 799	39,1	2 042	59,8
16 år och däröver	398	403	5,0	193	4,2	210	6,2

1 747 året innan. Som framgår av nedanstående tablå, vilken visar fördelningen på stad och landsbygd samt antalet förordnanden per barnavårdsman under ett antal år, har minskningen av antalet barnavårdsmän oavbrutet fortsatt sedan början av 1940-talet.

Antalet förordnanden (dvs. barn) per barnavårdsman har däremot ökat mycket kraftigt och är nu mer än 3 gånger så stort som år 1940 såväl i städerna som på landsbygden. I de förstnämnda har antalet ökat från 67 år 1940 till 217 år 1957 och på landsbygden från 11 till 44. Detta torde sammanhånga med, speciellt beträffande städerna, att kommunala tjänstemän har barnavårdsmannskapet som huvudsaklig syssla. Av tablå framgår vidare att kvinnornas andel starkt ökat inom detta område. Vid slutet av år 1957 var 690 eller 41 % av barnavårdsmännen kvinnor, fördelade med 82 % i städerna och 32 % på landsbygden.

Bidragsförskott och utfyllnadsbidrag. Om fader eller moder, som enligt rättsens beslut eller skriftligt avtal är förpliktad att betala underhållsbidrag för

sitt barn, underlåter att göra detta, så kan barnavårdsnämnden, oberoende av vårdnadshavarens eller barnets ekonomiska ställning, förskottera bidraget upp till ett visst belopp. Nämnden har sedan att söka utkräva beloppet av den underhållsskyldige. Bidragsförskott utgår tills barnet fyllt 16 år.

Bidragsförskott utgick år 1956 med det belopp som bestämts i avtal eller dom, dock högst med 600 kr per barn och år. Den 1 juli 1957 höjdes gränsen till 720 kr. Åtskilliga äldre underhållsbidrag löper fortfarande med låga belopp trots att alla underhållsbidrag, fastställda före den 1 januari 1955, uppräknats enligt en särskild lag om generell höjning av familjerättsliga underhållsbidrag. Med hänsyn till detta har man infört ett utfyllnadsbidrag, avsett för barn vilkas underhållsbidrag är lägre än 720 kr. om året. Utfyllnadsbidraget skall täcka skillnaden mellan 720 kr. och det fastställda underhållsbidragets belopp, men får endast beviljas, om det lägre underhållsbidraget fastställts före den 1 april 1957.

Antalet barn med bidragsförskott var under redovisningsåret ca 61 700. Deras

	År	1946	1952	1955	1956	1957
<i>Städer</i>						
Antal barnavårdsmän	547	424	341	331	318	307
därav, i %, kvinnor	53,7	62,3	73,0	79,5	81,1	82,4
Antal förordnanden per bman ..	67	98	160	186	201	217
<i>Landsbygd</i>						
Antal barnavårdsmän	5 774	3 958	1 798	1 495	1 429	1 362
därav, i %, kvinnor	10,7	16,9	24,7	29,6	31,9	32,1
Antal förordnanden per bman ..	11	13	31	39	42	44

antal har, som syns av nedanstående tabell, ökat kraftigt under senare år, från 24,2 per 1 000 barn under 16 år 1953 till 33,4 år 1957. Detsamma är förhållandet med genomsnittsbeloppens storlek. Dessa är emellertid lägre än maximumbidraget, enär de nytillkomna resp. avgångna barnen med bidragsförskott som regel ej åtnjutit detta under helt år.

År	Antal barn	Per 1 000 barn —16 år	Högsta utbetalda belopp, kr	Genomsnittl. belopp, kr	Totalt, 1 000 kr
1940	29 705	21,2	250	193	5 700
1947	25 379	15,7	250	194	4 900
1953	43 545	24,2	600	339	14 700
1954	48 180	26,6	600	434	20 900
1955	51 972	28,5	600	431	22 424
1956	55 936	30,4	600	458	25 615
1957	61 718	33,4	720	484	29 892

Totalt utbetalades närmare 30 milj. kr. i bidragsförskott under redovisningsåret 1957, varav 10 milj. kr. till barn på landsbygden och 19,8 milj. kr. till barn i städerna. Antalet bidragsmottagare var 47 571.

I tabell X redovisas antalet barn med bidragsförskott länsvis, dels absolut och dels i relation till antalet barn under 16 år, samt dessutom de genomsnittliga bidragsbeloppen. De tre största städerna Stockholm, Göteborg och Malmö redovisar därvid den högsta frekvensen barn med bidragsförskott med i genomsnitt 62 per 1 000 barn under 16 år. För hela riket var motsvarande antal 34 per 1 000.

Av de barn som erhöll bidragsförskott var något över 50 % födda inom äktenskapet. Denna andel är betydligt större i städerna (59 %) än på landsbygden (40 %).

Den bidragskyldige fadern eller modern blir ersättningskyldig till barnavårdsnämnden för utgivet bidragsförskott. Under år 1957 inbetalades till

Tab. X. Antalet barn med bidragsförskott år 1957, länsvis

	Utbetalade bidragsförskott år 1957		Genomsnittl. belopp, kr
	Antal	Per 1 000 inv. —16 år ¹	
Stockholms stad...	11 506	65,8	508
Stockholms län	3 633	33,8	498
Uppsala	1 234	30,4	482
Södermanlands	1 429	25,3	472
Östergötlands	2 704	30,3	461
Jönköpings	1 149	16,1	463
Kronobergs	702	17,9	454
Kalmar	1 395	23,4	486
Gotlands	493	31,6	519
Blekinge	988	27,5	479
Kristianstads	1 481	22,9	461
Malmöhus	6 010	41,9	476
därav Malmö ...	2 936	58,6	504
Hallands	711	17,2	485
Göteb. o. Bohus	6 259	44,1	525
därav Göteborg ..	5 062	56,0	528
Älvsborgs	2 268	25,3	419
Skaraborgs	1 106	17,8	470
Värmlands	2 423	35,2	441
Örebro	1 932	30,8	486
Västmanlands	1 742	29,8	464
Kopparbergs	2 090	29,5	474
Gävleborgs	2 893	39,4	490
Västernorrlands	2 779	37,1	478
Jämtlands	1 593	41,5	473
Västerbottens	1 288	18,9	458
Norrbottens	1 910	24,2	485
Tillhopa	61 718	33,8	484

¹ Folkmängden ³¹/₁₂ 1956. Se not vid tabell A.

barnavårdsnämnderna sammanlagt 14,7 milj. kr. från sammanlagt 34 500 bidragskyldiga fäder och mödrar. Beloppet motsvarar ca 49 % av de år 1957 utbetalda förskotten. Högsta återbetalningsprocenten redovisar Stockholms stad med 67 %.

Beträffande de tidigare nämnda utfyllnadsbidragen föreligger ingen statistik för år 1957. Dock kan nämnas, att sedan den 1 juli 1957, då lagen trädde i kraft, har utbetalats 3 milj. kr. i utfyllnadsbidrag fördelade med ca 1,5 milj. kr. på landsbygden och med 1,4 milj. kr. på städerna.

Arbetsföreläggande. Enligt BvL 72 § kan försumliga föräldrar, vilkas barn omhändertagits för samhällsvård eller skyddsupfostran, samt föräldrar, som försummar fastställd bidragsskyldighet, erhålla arbetsföreläggande. Under år 1957 beslutades om arbetsföreläggande i 1 737 fall, varav 1 643 för försummad

bidragsskyldighet. Drygt 50 % (eller 883 av dessa) gjorde därvid inbetalningar för att fullgöra sin skyldighet.

Under år 1957 begärde barnavårdsnämnderna dessutom handräckning för inställande till arbete efter beslut om arbetsföreläggande i 724 fall. Av dessa hade 295 beviljats under året.

III. Barnavårdsanstalter år 1957

Barnhemmen

Varje landsting och stad utom landsting skall enligt § 40 barnavårdslagen svara för att inom området förefintliga behov av olika slag av barnhemsvård blir tillgodosedda. Var och en utarbetar därför en plan för barnavårdens ordnande, vilken skall underställas Kungl. Maj:t för fastställande. Till de barnhem som är upptagna i dessa planer (»barnhem inom barnhemsplan») utgår statsbidrag. Till »barnhem utom barnhemsplan» utgår i allmänhet inte statsbidrag i någon form. Nedanstående redogörelse bygger på uppgifter ur de årsredogörelser barnhemmen lämnar till socialstyrelsen, som är tillsynsmyndighet över

denna verksamhet. I redogörelsen behandlas enbart de barnhem som ingår i barnhemsplanerna (205 eller 86 % av samtliga).

Barnhemmen indelas i fyra grupper: a) spädbarnshem, på vilka vårdas späda barn (ej fyllda 1 år), som ej åtföljs av sina mödrar; b) mödrahem, för vård av späda barn, som åtföljs av sina mödrar, eller väntande mödrar; c) upptagningshem, för tillfällig vård och uppfostran samt observation av barn som fyllt 1 år samt d) barnhem för varaktig vård, för vård och uppfostran under längre tid av barn som fyllt 1 år. I några fall förekommer dessutom mödra- och spädbarnshem, vilket är en kombination av a) och b) ovan.

Tab. Y. Barnhemmen vid slutet av år 1957

	Barnhem drivna av				övrige anordnare		Tillhopa	
	landsting		stad utom landsting		hem	pl.	hem	pl.
	hem	pl.	hem	pl.	hem	pl.	hem	pl.
Spädbarnshem	17	440	14	376	5	140	36	1 956
Mödrahem	11	141	7	95	7	99	25	1 335
Mödra- o. sp.hem	4	103	2	95	1	33	7	1 231
Upptagn.hem.	40	874	21	813	33	706	94	2 393
Hem f. varaktig v. . . .	16	248	3	42	24	370	43	660
Samtliga	88	1 806	47	1 421	70	1 348	205	4 575
» år 1956	88	1 811	46	1 465	73	1 419	207	4 695
» » 1955	90	1 840	44	1 418	78	1 489	212	4 747

¹ Av platserna på mödra- och spädbarnshemmen var 87 avsedda för mödrar med barn och väntande mödrar och 144 för ensamma späda barn.

Antal barnhem m. m. Som framgår av tabell Y var antalet barnhem vid slutet av år 1957 205. Motsvarande antal vid slutet av år 1956 var 207. Under år 1957 har 5 hem nedlagts och 3 tillkommit. Nettoförändringen med avseende på olika typer av barnhem har resulterat i en minskning av upptagningshemmen med 3 samt en ökning av spädbarnshemmen med 1 hem, medan de övriga typerna redovisar samma antal hem.

Enligt samma tabell svarade landstingen och de landstingsfria städerna för driften av 135 barnhem (66 %). De övriga hemmen, vilka var 3 färre än föregående år, drivs av föreningar, stiftelser m. fl. Närmare hälften av barnhemmen, eller 94 hem, tillhörde kategorin upptagningshem, medan endast 7 var mödra- och spädbarnshem. Av de 43 hemmen för varaktig vård sorterade endast 40 % under landsting och städer utom landsting, medan resten tillhörde föreningar, stiftelser och liknande.

Barnhemsplatsernas antal var vid slutet av år 1956 4 695. Dessa har under år 1957 nedgått med 120 till 4 575.

Antal platser fördelar sig på typ resp. anordnare ungefär på samma sätt som antalet hem. Ca 70 % av barnhemsplat-

serna finns på hem tillhörande landsting och landstingsfria städer, och resten (30 %) på hem tillhörande övriga anordnare. Ca 52 % av barnhemsplatserna finns på upptagningshemmen. Beträffande de kombinerade mödra- och spädbarnshemmen kan antalet platser (231) uppdelas i mödrahemsplatser (87) och spädbarnshemsplatser (144). I det följande har, där så varit möjligt, denna uppdelning gjorts varvid platserna redovisats under rubriken mödrahem resp. spädbarnshem.

Antal vårdade, beläggning m. m. Av tabell Z framgår att antalet under året vårdade barn uppgick till 12 979 och antalet mödrar till ca 1 150. Om korrektion sker för barns flyttning mellan olika barnhem kan ca 12 500 barn sägas ha vårdats på barnhem under året. Av de under året vårdade barnen kvarstod vid årets slut ca 22 %. Denna andel är högst på hem för varaktig vård (54 %) och lägst för upptagningshem (18 %).

Beläggningen (= medelantalet vårdade per dag i procent av antalet disponibla platser) på barnhemmen har under år 1957 varit 73 % mot 75 % under år 1956. Som framgår av tabell Å är belägg-

Tab. Z. Förändringar i antalet vårdade under år 1957

	Antal vårdade	därav utskrivna	kvarva- rande vid årets slut	Kvarvarande i % av an- talet vårdade
Spädbarnshem ¹	3 454	2 655	799	23,1
Mödrahem ¹	2 126	1 733	393	18,5
därav mödrar	1 143	937	206	18,0
barn	983	796	187	19,0
Upptagningshem	7 670	6 271	1 399	18,2
Hem för varaktig vård	872	398	474	54,4
Samtliga	14 122	11 057	3 065	21,7
därav barn	12 979	10 120	2 859	22,0

¹ Antalet vårdade på mödra- och spädbarnshem har fördelats på mödrahem resp. spädbarnshem.

Tab. Å. Medelantalet vårdade per dag i % av antalet disponibla platser (genomsnittlig beläggning) på barnhem av olika slag år 1957

	Genomsnittlig beläggning på barnhem drivna av			Samtliga
	landsting	stad utom landsting	övriga anordnare	
Spädbarnshem ¹	70,9	91,5	82,4	80,8
Mödrahem ¹	42,7	55,8	57,8	50,4
Upptagningshem.....	69,7	76,7	75,0	73,6
Hem för varaktig vård.....	67,1	77,2	75,4	72,4
Samtliga	66,8	79,5	74,6	73,0

¹ Mödra- och spädbarnshemmens beläggning har fördelats på mödrahem resp. spädbarnshem.

ningen högst vid de landstingsfria städernas barnhem (80 %); lägst är den för landstingens barnhem med 67 %.

Av de olika hemmen visar mödrahemmen den lägsta beläggningsprocenten, 50 %, medan spädbarnshemmen har den högsta, 81 %. Av de senare har de landstingsfria städernas hem den högst noterade beläggningen med 92 %.

Barnens och mödrarnas ålder. Barn, som vårdas på mödrahem, spädbarnshem samt mödra- och spädbarnshem är nästan undantagslöst under 1 års ålder. Även på de övriga hemmen finns många små barn. På upptagningshemmen var, som framgår av nedanstående tablå, ca 28 % av barnen ej fyllda 3 år och 61 % ej fyllda 7 år, medan på hem för varaktig vård 75 % av barnen var 7 år eller äldre.

	Barn placerade på upptagningshem		hem för varaktig vård	
	Antal	%	Antal	%
1—2 år	389	27,8	28	5,9
3—6 »	457	32,7	89	18,8
7—9 »	229	16,4	90	19,0
10— »	324	23,2	267	56,3
Tillhopa	1399	100	474	100

De på mödrahem och mödra- och spädbarnshem intagna mödrarnas ålder framgår av nedanstående tablå. De unga mödrarna, de som ej fyllt 20 år, ut-

gjorde 34 % av samtliga. Under 18 år var 16 % av mödrarna.

	Antal	%
—18 år.....	145	15,6
18—19 år.....	169	18,2
20—24 ».....	358	38,5
25 år eller äldre.....	258	27,7
Samtliga	930	100

Varifrån barnen kommer vid inskrivningen och vart de tar vägen efter utskrivningen. Av tabell Å framgår att närmare 72 % av barnen kom från sina föräldrahem och 6 % från fosterhem. Av de övriga kom 18 % från »annat håll», dvs. förlossningsanstalter, kroppssjukhus etc., medan återstoden (5 %) flyttats över från ett barnhem till ett annat. Andelen barn komma från föräldrahemmet var störst (86 %) bland barnen på upptagningshem och minst (43 %) bland barnen på spädbarnshemmen, där i stället 49 % kommit från vad som kan förmodas vara förlossningsanstalter o. dyl. Barnen på hem för varaktig vård kom i ca 21 % av fallen från fosterhem och i ca 25 % från annat barnhem, t. ex. från upptagningshem, eftersom den tid barnet får vård på ett sådant hem är begränsad till ca 1 år.

Av tabell Ö framgår att 70 % av barnen vid utskrivningen sänts till föräldrahem medan 20 % erhöll vård i fosterhem. De övriga (ca 10 %) överfördes

Tab. Ä. Varifrån under år 1957 på barnhem inskrivna barn kommit

	Antal inskrivna barn	därav, i %, som kommit från			
		föräldrahem	fosterhem	annat barnhem	annat håll
Spädbarnshem (samt mödra- o. spädbarnshem)	2 625	43,2	1,9	6,3	48,6
Upptagningshem	6 175	85,9	6,1	2,8	5,2
Hem för varaktig vård	387	44,7	20,7	25,1	9,6
Samtliga	9 187	71,9	5,5	4,7	17,8

för vård till andra barnhem, sinnesslöanstalter, sjukhus etc. Av barnen på spädbarnshem och hem för varaktig vård fick 33 resp. 34 % vård i fosterhem. Denna andel var för barn på upptagningshem blott 14 %, medan i stället 77 % av dessa barn kom till föräldrahem.

Skolundervisning. Av barnen i skolpliktig ålder erhöll 74 % av barnen på upptagningshem och 52 % av barnen på hem för varaktig vård s. k. normalklassundervisning, vilket framgår av nedanstående tablå. I hjälpklass gick 22 resp. 39 % av barnen, medan ca 1 % gick i sinnesslöskolor.

	Procentuella andelen under- visade barn	
	Upptagnings- hem	Hem för var- aktig vård
Normalklass ..	74,1	52,1
Hjälpklass ...	22,2	39,4
Sinnesslöskola	1,0	1,8
Annan skola ..	2,7	6,7
Tillhopa	100	100

Personalen på barnhemmen. Antalet anställda vid slutet av år 1957 var 1 909, därav 1 755 på heltid och 154 på deltid, vilket framgår av nedanstående tablå. I siffrorna över de anställda ingår de som uppbär lön och som kan tänkas ha mera regelbunden arbetstid, däremot ej arvodesanställda, vilket oftast gäller läkare, redogörare m. fl.

	Antal anställda	Antal hel- del- tid	Antal hel- tidsanställ- da per 100 vårdplatser
Spädbarnshem	432	45	45
Mödrahem	86	6	26
Mödra- o. spädbarnshem	81	7	35
Upptagningshem	912	80	38
Hem för varaktig vård	244	16	37
Samtliga	1 755	154	38

Då det som bestämmer personalbehovet oftare torde vara hemmets platsantal än antalet vårdtagare, har i ovanstående tablå antalet heltidsanställda satts i relation till antalet platser. Som

Tab. Ö. Varthän under år 1957 från barnhem utskrivna barn tagit vägen

	Antal utskr. barn	därav, i %, som avgått till					
		föräldra- hem	foster- hem	annat barnhem	ungdoms- vårdssk.	sinnes- löanst.	annat håll
Spädbarnshem (samt mödra- o. spädbarnshem)	2 655	55,6	32,5	5,5	·	0,4	5,9
Upptagningshem ...	6 271	77,4	14,3	2,6	0,6	0,7	4,3
Hem f. varaktig vård	398	41,0	33,7	7,0	2,0	3,5	12,8
Samtliga	9 324	69,6	20,3	3,6	0,5	0,8	5,1

framgår disponeras i genomsnitt 38 anställda per 100 vårdplatser. Störst är personalbehovet på spädbarnshemmen med 45 anställda per 100 platser, medan det är lägst för mödrahemmen, vars relations-tal är 26. Mödrahemmens låga tal beror på att mödrarna själva i viss utsträckning hjälper till på dessa hem.

Det kan vidare beräknas, att det under år 1957 för vården av 100 vårdade kom i genomsnitt 52 anställda.

För övrigt kan nämnas att 837 (44 %) av de anställda vid årets slut tillhandahölls bostäder av barnhemsanordnarna. Av dessa bostäder svarade landstingen för närmare hälften eller 408, vilket motsvarar 58 % av den anställda personalens bostadsbehov.

Barnhemmens ekonomiska förhållanden. Bruttokostnaden för barnhemsvården uppgick under år 1957 till 29,9 milj. kr. mot 28,1 milj. år 1956. Per vård-dag motsvarar detta en kostnad av 25,28 kr. mot 22,51 kr. år 1956. I det följande skall närmare redogöras för hur utgiften per vård-dag är fördelad på olika poster m. m. Redogörelsen bygger på uppgifter från hem, som varit öppna under

hela året och som lämnat bearbetningsbara uppgifter.

Om från bruttokostnaden dras utgiften för personalens pensionering och personalens ersättning för kost och logi samt ersättning från annan anstalt erhålles nettoutgiften. Denna uppgick till 22,27 kr. per vård-dag under år 1957 mot 19,94 kr. under år 1956. Som framgår av tabell AA är nettoutgiften per vård-dag högst vid mödrahemmen med 23,99 kr. och lägst vid hem för varaktig vård med 21,12 kr. per vård-dag.

I samma tabell redovisas bruttokostnadernas fördelning på olika delposter. Den största posten är avlöningar till personalen (inkl. pensionsavgifter som erlagts av hemmens huvudmän), vilket belopp uppgår till i genomsnitt 16,77 eller 66 % av den genomsnittliga bruttokostnaden. Storleken av denna post varierar avsevärt och är högst för spädbarnshemmen med ca 18,50 kr. och lägst för hemmen för varaktig vård med drygt 14 kr. Av de övriga posterna är utgiften för kosthåll störst med i genomsnitt 3,08 kr. Denna är högst för mödrahemmen med 4,24 kr. Tillsammans svarar utgifterna för avlöningar och kosthåll för

Tab. AA. Utgifter per vård-dag fördelade på olika poster, år 1957

	Spädbarns- hem kr	Mödra- hem kr	Mödra o. sp.hem kr	Upptag- ningshem kr	Hem för var- aktig vård kr	Samtliga barnhem kr
<i>Utgifter</i>						
Avlöningar	18,44	15,00	18,22	16,85	14,13	16,77
Expeditions-kostnader ...	0,16	0,38	0,16	0,22	0,25	0,22
Sjuk- o. tandvård	0,31	0,32	0,24	0,22	0,18	0,24
Övriga utgifter	0,36	0,99	0,30	0,46	0,93	0,53
Kosthåll	2,65	4,24	3,13	3,08	3,31	3,08
Värme, el. m. m.	1,56	2,55	1,92	1,39	1,60	1,54
Tvätt och renhållning ...	0,78	0,48	0,44	0,60	0,35	0,59
Inventariers underhåll...	0,72	1,38	0,73	1,40	1,60	1,24
Fastigheters underhåll...	0,41	1,11	1,17	0,67	0,99	0,70
Hyror	0,47	0,51	0,23	0,35	0,17	0,36
Summa utgift per vård-dag	25,87	26,97	21,54	21,24	23,50	25,28
Nettoutgift per vård-dag	22,30	23,99	23,05	22,34	21,12	22,27

Tab. AB. Inkomsten per vård dag fördelad på olika poster, år 1957

	Landsting kr	Stad utom landsting kr	Övriga anordnare kr	Samtliga barnhem kr
<i>Inkomster</i>				
Vårdavgifter	3,24	2,59	2,98	2,95
Ersättning från egen personal	2,04	1,51	1,62	1,74
» » andra	0,13	0,17	0,25	0,18
Diverse	0,04	0,29	0,23	0,18
Bidrag från staten	1,57	2,42	1,51	1,84
» » landsting som icke äger hemmet	0,21	0,01	8,95	2,65
» » stad utom landsting som icke äger hemmet	—	—	4,08	1,17
Bidrag från andra	0,07	0,07	0,12	0,08
Att täckas av huvudmannen	16,63	23,35	1,19	14,49
Summa inkomst per vård dag	23,94	30,42	20,93	25,28

79 % av den genomsnittliga bruttokostnaden per vård dag.

Som tidigare nämnts uppgick driftskostnaderna för barnhemsvården under år 1957 till 29,9 milj. kr. Dessa utgifter måste såväl för varje hem som för hela vårdformen motsvaras av inkomster av olika slag. Av tabell AB framgår vilka olika slag av inkomster som förekommer, samt till vilket belopp de uppgår per vård dag räknat. Vissa av dessa inkomster är fixerade. Så är t. ex. förhållandet med de avgifter ett hem uppbär för meddelad vård (3 kr. per vård dag, vid två mödrahem 0 kr.) och statens bidrag (1,50 kr. per vård dag, vid två mödrahem 3,50 kr. per vård dag). Att de i tabell Ö angivna beloppen inte överensstämmer med ovan angivna beror på vissa brister i redovisningen. Ersättningen för egen personal för kost och logi uppgår till i genomsnitt något över 1,70 kr. per vård dag. I övrigt sker den huvudsakliga finansieringen av barnhemsvården genom landstingskommunal och annan kommunal utdebitering (att täckas av huvudman). S. k. övriga barnhemsanordnare, föreningar m. fl., erhåller bidrag från landstingen med 8,95

kr. per vård dag och från landstingsfria städer med 4,08 kr. per vård dag.

I driftskostnaderna ingår givetvis ej kostnader för nyanläggningar, större reparationer samt nyanskaffning. Dessa uppgick under år 1957 till ca 740 000 kr. (0,63 kr. per vård dag) och kom huvudsakligen på gruppen övriga anordnare.

En översikt av barnhemmens finansiering får man av efterföljande tablå, där de skilda inkomstposterna redovisas dels till sin absoluta storlek, dels till den relativa andel de utgör av totalbeloppet.

	1 000-tal kronor	%
Statens bidrag	2 181	7,3
Landstingens andel	10 464	35,0
Landstingsfria städernas andel	10 803	36,1
Vårdavgifter	3 486	11,7
Ersättning från personalen	2 060	6,9
Övrigt	923	3,1
Summa	29 917	100

Av tablån framgår, att större delen av barnhemsvården finansieras genom allmänna medel, i första hand från landsting och landstingsfria städer, med drygt 35 % var. Statens bidrag är blott 7 %. Allmänna medel täcker alltså till drygt

3/4 driftsutgifterna. Från annat håll (ö-
rigt) kommer ca 3 % (donationer, fon-
der etc.), medan vårdavgifterna täcker
12 % och ersättning från personalen för
vissa naturaförmåner ca 7 % av drifts-
utgifterna.

Barnkolonierna

Barnkolonierna är barnvårdsanstal-
ter för sluten vård och uppfostran av
barn under sommaren eller eljest under
viss begränsad del av året.

Antal kolonier m. m. Redogörelsen i
följande avsnitt bygger på de verksam-
hetsberättelser kolonianordnarna år-
ligen skall insända till socialstyrelsen.

**Tab. AC. Antal kolonier och barn på kolonier
år 1957, länsvis**

	Antal		
	Kolonier	Platser	Barn
Stockholms stad	1	70	61
Stockholms län	89	3 837	4 419
Uppsala »	14	423	508
Södermanlands »	38	1 972	2 571
Östergötlands »	24	938	1 500
Jönköpings »	7	356	583
Kronobergs »	5	191	253
Kalmar »	19	672	1 141
Gotlands »	5	216	326
Blekinge »	6	215	287
Kristianstads »	50	2 069	4 168
Malmöhus »	26	824	1 621
Hallands »	70	2 575	4 572
Göteb. o. Bohus »	53	2 106	3 567
Älvsborgs »	18	571	1 247
Skaraborgs »	4	99	137
Värmlands »	20	570	1 036
Örebro »	32	1 260	1 988
Västmanlands »	14	567	668
Kopparbergs »	49	1 787	2 268
Gävleborgs »	17	604	818
Västernorrlands »	25	933	1 365
Jämtlands »	15	549	617
Västerbottens »	16	572	658
Norrbottnens »	17	606	687
Summa	634	24 582	37 066
År 1956	635	24 618	37 700
» 1955	643	25 519	38 226
» 1954	661	25 751	38 436

För verksamhetsåret 1957 har bearbe-
tats uppgifter rörande 634 kolonier med
tillsammans 24 582 platser och 37 066
barn. Såväl antalet kolonier som platser
och barn är lägre än under föregående
år, vilket framgår av tabell AC. I allt
kan antalet verkamma kolonier under
år 1957 beräknas till ca 650 stycken.

Av tabell AC framgår även att de
flesta redovisade kolonierna är belägna
inom Stockholms (89 st.) och Hallands
län (70), medan Skaraborgs län och
Stockholms stad redovisar det lägsta an-
talet (4 resp. 1 koloni).

Kolonianordnarna utgörs företrädes-
vis av kommuner (eller kommunala or-
gan för vilka kommunerna bestrider den
huvudsakliga kostnaden för koloniernas
drift) och barnens-dags- och majblom-
meföreningar. Av de 634 kolonierna
drevs, som framgår av tabell AD, 276
(eller 44 %) av kommunerna, 134 av
barnens-dags- och majblommeföreningar,
89 av tbc-, frireligiösa och nykterhetsföre-
ningar samt 135 av övriga kolonianord-
nare. På kolonier tillhörande de två för-
sta anordnargrupperna mottogs över
26 000 barn, vilket utgjorde 71 % av
samtliga barn, som vistats på koloni år
1957.

Aldersfördelning m. m. Barnens ålder
framgår av tabell AF. Ca 20 % av barn-
en var ej fyllda 8 år, medan 66 % var
i åldern 8—11 år. På kommunernas ko-
lonier utgör de yngsta barnen blott en
mindre del, medan de däremot förekom-
mer i större utsträckning på kolonier
tillhörande frireligiösa föreningar —
65 % av barnen var under 8 års ålder
— och vissa övriga föreningar samt in-
dustrier och enskilda personer.

Vidare kan nämnas att de minsta ko-
lonierna har större andel yngre barn
än de övriga kolonierna. Av barnen på

Tab. AD. Kolonierna fördelade efter anordnare

	Kolonier		Platser		Mottagna barn	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Kommuner	276	43,5	11 786	47,9	18 293	49,4
Barnens-dags- o. majblomme- föreningar	134	21,1	5 419	22,0	8 071	21,8
Tbc-, nykterhets- och religiösa föreningar	89	14,0	2 753	11,2	3 890	10,5
Övriga föreningar	109	17,2	3 719	15,1	5 674	15,3
Industrier, enskilda personer ...	26	4,1	905	3,7	1 138	3,1
Summa	634	100	24 582	100	37 066	100

kolonier med mindre än 30 platser var ca 33 % under 8 år. Andelen minskade till 9 % på kolonier med 50—74 platser, men ökade sedan åter på de större kolonierna, vilket framgår av nedanstående tablå.

	Antal barn	därav, i %, i åldern	
		—7 år	8— år
—29 platser	9 711	33,1	66,9
30—49 „	13 708	18,4	81,6
50—74 „	6 970	9,3	90,7
75— „	6 677	18,1	81,9

Ungefär 75 % av kolonierna tog samtidigt emot både pojkar och flickor. Detta är mer vanligt på de mindre kolonierna än på de större. Av barn i åldern upp till 7 år var praktiskt taget samtliga på kolonier för både pojkar och flickor, medan detta gällde 73 % av barnen i åldern 8—11 år och knappt 54 % av de äldsta barnen.

Ca 17 % av kolonierna har meddelat

att epidemiska sjukdomar förekommit. Antalet barn, som insjuknat i dylika uppgavs till 943, vilket motsvarar mellan 2—3 % av samtliga barn på kolonier under år 1957.

Vistelsens längd. I genomsnitt vistades varje barn 37 dagar på koloni. Medelvårdtiden fördelad efter anordnare visar, att barn vistades längst på kolonier tillhörande enskilda personer (53 dagar) och nykterhetsföreningar (47 dagar). Vistelseperioder på över 60 dagar hade 41 kolonier och kortare tid än 1 månad hade 158 kolonier (25 %). Beträffande 19 kolonier, samtliga med flera grupper barn som avlöst varandra, har uppgifter ej kunnat erhållas på grund av vistelseperiodernas varierande längd.

Personalen och deras löner. Personalen på kolonierna består till största de-

Tab. AE. Barnen på kolonier fördelade efter ålder

	Antal barn	därav, i %, i nedanstående ålder, år				Personalens barn, antal
		—5	6—7	8—11	12—	
Kommuner	18 293	6,2	8,3	70,0	15,5	431
BD- o. majbl.-föreningar	8 071	5,4	13,1	68,5	13,1	87
Tbc- o.nykterhetsföreningar....	1 945	3,0	15,2	73,7	8,1	22
Religiösa föreningar	1 945	32,0	33,0	28,8	6,3	33
Övriga föreningar	5 674	10,9	15,4	62,0	11,6	83
Industrier, enskilda personer ..	1 138	12,8	16,9	54,2	16,1	19
Summa	37 066	8,1	12,3	66,0	13,5	675

Tab. AF. Personalens löner per månad (brutto) fördelade efter kolonianordnare

	Lön per månad (kr)					
	föreståndare	biträdande föreståndare	husmor	kokerska	vårdbiträden	köksbiträden
Kommuner	743	597	638	594	451	449
BID- o. majblommeföreningar ..	688	507	586	584	400	415
Tbc-, nykterh.- o. religiösa fören.	533	419	(606)	497	353	370
Övriga föreningar	686	(389)	630	540	364	387
Industrier, enskilda personer . . .	(802)	(499)	(448)	(535)	(362)	(395)
Samtliga	701	528	622	572	417	429

Värdena inom parentes baseras på 10 el. färre observationer.

len av föreståndare, kokerskor och biträden. Det totala antalet anställda uppgick till 4 501 personer år 1957. Dessa personer förde själva med sig ca 700 barn på kolonierna, vilka dock ej ingår i den tidigare redovisningen.

I tabell AF redovisas de genomsnittliga löner (inkl. fritt vivre à 130—140 kr. per månad), som utbetalades under år 1957. Därvid framgår att föreståndare och husmor har de högsta månadslönerna (701 kr. resp. 622 kr.). Förutom att det föreligger en betydande skillnad i lön på kolonier av olika storlek, vilket beträffande föreståndare, husmor och vårdbiträden framgår av nedanstående tablå, förefinns även stora skillnader i

	Bruttolön per månad (kr) för		
	föreståndare	kokerska	vårdbiträde
—29 platser	659	559	404
30—49 »	694	559	417
50—74 »	766	616	427
75— »	816	617	447

lönesättningen mellan de olika anordnarna. Av materialet framgår, att t. ex. en föreståndare på en koloni tillhörande industrier hade ca 800 kr. per månad i bruttolön, medan föreståndare på kolonier tillhörande frireligiösa föreningar hade 550 kr. eller mindre per månad.

Koloniernas ekonomi. Den genomsnittliga utgiften per vård dag uppgick till 9,43 kr. år 1957 mot 8,83 kr. föregående år. Till grund för denna kalkyl ligger bearbetningsbara uppgifter från 616 kolonier.

I tabell AG redovisas de olika utgiftsposterna för ett antal större anordnargrupper. Därvid framgår att avlöningar till personalen och kosthållet var de största utgiftsposterna och tog tillsammans i anspråk 6,21 kr. eller 66 % av hela dagutgiften, medan reparationer, lokalkostnader och värme m. m. endast belöpte sig på 1,69 kr. per dag.

Tabellen visar också att smärre skillnader i kostnaderna föreligger mellan olika anordnare. De lägsta kostnaderna redovisade tbc-, nykterhets- och religiösa föreningar (8,64 kr.) medan gruppen »övriga anordnare» (industrier och enskilda personer) låg högst (10,18 kr.). Vidare kan nämnas att de lägsta kostnaderna redovisades för de kolonier, som hade ett platsantal på 30—49 (8,84 kr.) och för dem som haft flera grupper barn under året (8,75 kr.).

På vilket sätt kolonierna finansierat sin verksamhet framgår av tabell AH, där koloniernas inkomster angivits per vård dag. Största inkomstkällan är de kommunala resp. statliga bidragen, vilka uppgår till ca 0,90 kr. vardera per vård-

Tab. AG. Utgifter per vårddag fördelade på olika poster, år 1957

	Kom- muner kr	Barnens-dags- o. majblomme- föreningar kr	Tbc-, nykterh.- o. religiösa föreningar kr	Övriga förening- ar kr	Industrier, enskilda personer kr	Samtli- ga ko- lonier kr
<i>Utgifter</i>						
Avlöningar	3,43	2,52	2,62	2,91	2,67	3,06
Kosthåll	3,17	3,24	3,00	3,05	3,32	3,15
Lokalkostnader	0,48	0,31	0,23	0,27	0,63	0,39
Rep. och underhåll	0,82	0,70	0,85	0,87	1,48	0,83
Värme och lyse	0,52	0,41	0,38	0,43	0,43	0,47
Läkarvård	0,14	0,18	0,13	0,14	0,33	0,15
Övriga utgifter	1,34	1,65	1,43	1,08	1,32	1,38
Summa utgift per vårddag	9,90	9,01	8,64	8,76	10,18	9,43

dag. Som framgår av tabellen täcker inte bidragen och avgifterna mer än 42 % av vårdkostnaderna, varför koloninordnarna själva får ikläda sig de resterande kostnaderna. Dessa uppgick till 5,46 kr. per vårddag år 1957.

En översikt av koloniernas finansiering får man av den efterföljande tablån, där de skilda inkomstposterna redovisas dels till sin absoluta storlek, dels till den relativa andel de utgör av totalbeloppet. Från 18 kolonier har uppgifter av skilda skäl ej kunnat erhållas.

I jämförelse med föregående år har utgifterna för koloniverksamheten ökat med ca 700 000 kr. och uppgick år 1957

	1 000-tal kronor	%
Statens bidrag	1 233	9,7
Landstingens andel	220	1,7
Kommunernas andel	6 304	49,5
Barnens-dags andel	1 210	9,5
Majblomman o. Solsticken	612	4,8
Vårdavgifter	857	6,7
Övriga kostnader	2 287	18,0
Summa	12 723	100

till 12,7 milj. kr. Av dessa kostnader svarade kommunerna för praktiskt taget hälften (bidrag samt »att täckas av huvudman»), medan stat och landsting endast bidrog med 11 %.

Av statens bidrag på 1,2 milj. kr. kommer 824 000 kr. på koloniernas drift, medan resten är bidrag till resekostna-

Tab. AH. Inkomster per vårddag fördelade på olika poster, år 1957

	Kom- muner kr	Barnens-dags- o. majblomme- föreningar kr	Tbc-, nykterh.- o. religiösa föreningar kr	Övriga förening- ar kr	Industrier, enskilda personer kr	Samtli- ga ko- lonier kr
<i>Inkomster</i>						
Kommunala bidrag	0,06	1,98	1,87	1,75	—	0,89
Landstingsbidrag	0,08	0,14	0,13	0,57	—	0,16
Statsbidrag	0,90	0,95	1,04	0,92	0,40	0,91
Bidrag från Majblomman ...	0,08	0,17	0,29	0,24	—	0,14
» » Solsticken	0,03	0,17	0,27	0,41	—	0,14
» » Barnens-dag	0,08	0,07	0,33	0,19	—	0,12
Kapitalavkastning	0,18	0,17	0,25	0,23	0,51	0,20
Vårdavgifter	0,56	0,29	0,75	1,24	1,18	0,64
Övriga inkomster	0,58	0,63	1,56	1,13	0,51	0,77
Att täckas av huvudman....	7,35	4,45	2,14	2,08	7,57	5,46
Summa inkomst per vårddag	9,90	9,02	8,64	8,76	10,17	9,43

der. Driftbidraget, vilket är behovsprövat, utgick under år 1957 till 527 koloniansordnare (eller 98 % av de statsbidragssökande). Antalet barn för vilka statsbidrag utbetalats var närmare 29 000.

I »övriga inkomster» ingår dels avkastning av kapitalfonder, resultat av insamlingar av olika slag etc., dels också anslag från olika håll. Nykterhetsföreningar, som själva ordnar kolonier, erhåller således ofta medel från någon riksorganisation, vilket också ofta är fallet med religiösa och andra föreningar.

Barnvårdsanstalter för halvöppen barnavård

Anstalter för halvöppen barnavård är en gemensam beteckning för olika barnvårdsinstitutioner för vård och uppfostran av barn i förskoleåldern samt yngre skolbarn under begränsad del av dygnet. Dessa institutioner är av tre slag, nämligen a) daghem för barn från spädbarnsåldern till barn i skolpliktig ålder;

b) lekskolor för barn i åldern 4—7 år och c) eftermiddagshem (fritidshem) för barn som redan går i skolan. I den följande redogörelsen belyses utvecklingen inom detta område endast för de statsunderstödda institutionerna.

Antal institutioner och platser. I tabell AI redovisas antalet institutioner av olika slag samt deras platsantal vid slutet av åren 1950—57. Därvid framgår att verksamheten inom den halvöppna barnvården undergått en kraftig utveckling sedan år 1950. Framför allt gäller detta lekskoleverksamheten. Antalet lekskolor har sedan nämnda år ökat med ca 60 % och antalet platser med 70 %; de sistnämnda uppgick vid utgången av år 1957 till 31 911. Den samtidigt ökningen av platsantalet vid daghemmen stannar vid 8 % och vid eftermiddagshemmen vid 11 %. Under samma tidsperiod har det totala antalet barn i de här aktuella åldrarna minskat rätt mycket, varför tillgången på platser förbättrats mer än som framgår av de givna procentalen. Mätt i relation till folkmängd

Tab. AI. Antal institutioner och platser vid slutet av åren 1950—57

	Institutioner med				Platser			
	Daghem	Lekskolor	Eftermiddagshem	S:a ¹	Daghem	Lekskolor	Eftermiddagshem	S:a
1950.....	313	477	107	725	9 708	18 743	2 264	30 815
1951.....	313	538	111	788	9 713	21 167	2 442	33 322
1952.....	307	574	114	816	9 731	22 460	2 513	34 704
1953.....	310	593	115	836	9 869	23 256	2 528	35 653
1954.....	314	640	117	885	9 974	26 415	2 337	38 726
1955.....	314	671	118	915	10 015	27 768	2 340	40 124
1956.....	302	708	112	939	10 322	30 535	2 420	43 277
1957.....	309	760	121	995	10 510	31 911	2 615	45 036
därav								
Stockholm....	110	193	67	280	4 041	7 624	1 627	13 292
Göteborg....	47	70	16	110	1 441	3 241	225	4 907
övriga landet..	152	497	38	605	5 028	21 046	763	26 837

¹ Daghem, lekskola och eftermiddagshem kombineras ofta inom en institution, varför summan av dessa överstiger summa institutioner.

Tab. AJ. Antal institutioner fördelade på huvudmän 1 jan. 1956—58

	Institutioner		
	1/1 1956	1,1 1957	1 1 1958
Landsting och kommuner.....	¹ 425	¹ 452	1500
Föreningar.....	386	383	390
Industrier	35	33	34
Privata	69	71	71
Summa	915	939	995

¹ Därav 2 drivna av landsting.

den har totala antalet platser ökat från 26 per 1 000 barn under 10 år till 41 mellan åren 1950 och 1957.

Av tabellen framgår vidare att institutionerna till största delen finns i storstäderna. Platsantalet i Stockholms och Göteborgs institutioner var 18 200 eller ca 40 % av samtliga. Per 1 000 barn under 10 år var antalet platser 108 (enl. städernas folkmängd år 1955) jämfört med hela rikets platsantal som var 41.

Institutionernas fördelning på huvudmän. Hur de statsunderstödda institutionerna fördelat sig på huvudmän åren 1955—57 framgår av tabell AJ. Som syns har kommunernas (och landstingens) andel av institutionerna ökat och var vid slutet av år 1957 ungefär 50 % av samtliga. För 43 % av institutionerna stod olika föreningar och industrier som huvudmän, medan endast 7 % drevs i privat regi.

Personalen på institutionerna. Personalen vid daghem, lekskolor och eftermiddagshem utgörs av föreståndarinnor, förskollärarynnor — tidigare barnträdgårdslärarynnor — barnsköterskor, ekonomipersonal och övrig personal. Av förskollärarynnor, som tjänstgör som föreståndarinnor eller avdelningslärarynnor, krävs utbildning vid statsunderstött förskoleseminarium. Ett fåtal med annan utbildning har erhållit dispens. Antalet föreståndarinnor inklusive avdelningslärarynnor vid de statsunderstödda institutionerna under budgetåren 1955/56 och 1956/57 redovisas i tabell AK som även visar deras fördelning efter examen.

Som framgår av tabellen har antalet verksamma förskollärarynnor ökat med drygt 16 % mellan budgetåren 1954/55 och 1956/57. Antalet nyanställda har däremot varit konstant eller ca 240 per år liksom även antalet återanställda (ca

Tab. AK. Antal förskollärarynnor som var i tjänst vid de statsunderstödda institutionerna budgetåren 1954/55, 1955/56 och 1956/57

	1954/55 Antal	1955/56 Antal	1956/57 Antal	därav nyanställda
Föreståndarinnor.....	1 463	1 598	1 701	241
därav				
förskollärarynnor	1 402	1 534	1 636	236
barnavårdslärarynnor	25	25	28	4
förskollärarynnor med utländsk examen	36	39	37	1

	Statens stöd (1 000-tal kr.)		
	Arvsfonden	Driftbidrag till institu- tioner	Driftbidrag till förskole- seminarier
1954/55	884	2 741	294
1955/56	685	3 011	291
1956/57	471	3 054	382
1957/58	551	4 052 ¹	384

¹ Ytterligare 21 000 kr, har anslagits till praktiska försök med nya verksamhetsformer inom den halvöppna barnvården och för barns sommarvistelse.

50 per år). Avgången från institutionerna, vars främsta orsak är giftermålsfrekvensen, var budgetåret 1955/56 194 eller ca 12 %. Av materialet framgår vidare att av de under budgetåret 1956/57 nyanställda endast 69 % (eller 164) utexaminerats under 1956. Betraktar man till sist förskollärarinnornas (-lärarnas) åldersfördelning vid utgången av år 1956 framgår att ca hälften var under 30 års ålder, medan blott 9 % var över 45 år. Medelåldern var 32 år.

Formerna för statens stöd. Det statliga stödet till den halvöppna barnvården utgår i tre former: 1) engångsbidrag från allmänna arvsfonden till inrättande av daghem, lekskolor och eftermiddagshem ävensom till sanering eller ombyggnad av redan befintliga sådana institutioner; 2) driftbidrag till institutionerna och 3) driftbidrag till förskoleseminarier för utbildning av personal. Bidragens storlek under de senaste budgetåren framgår av ovanstående tablå.

IV. Ungdomsvårdsskolorna år 1957

Ungdomsvårdsskolorna, officiellt betecknade skolor tillhörande barn- och ungdomsvården, är skolor eller skolavdelningar för vård av barn och ungdom som omhändertagits av barnvårdsnämnden för skyddsuppfostran på grund av visad vanart. Dessa skolor indelas i följande tre grupper: a) skolhem för barn i skolpliktig ålder; b) yrkesskolor för barn och ungdom som avslutat sin skolgång, samt c) hemschooler för väntande mödrar och mödrar med späda barn. Dessutom erhåller barnen och ungdomarna, såsom villkorligt utskrivna eller utackorderade, vård bl. a. i enskilt hem.

Antal skolor, elever m. m. Antalet skolor vid slutet av år 1957 var 22, som framgår av tabell AL, eller detsamma som under föregående år. Av dessa sko-

lor var 14 avsedda för manliga elever, fördelade sig på 5 skolhem, 8 yrkesskolor och 1 skolhem och yrkesskola. Platsantalet på ungdomsvårdsskolorna var vid utgången av år 1957 något högre än vid samma tidpunkt året innan, eller 781 mot 758. Av platserna var 554 eller 71 % avsedda för manligt klientel.

Som syns av tabellen var elevantalet den 31 december 1957 1 455 eller ungefär detsamma som året innan. Av dessa elever vistades emellertid knappt hälften (eller 714 barn och ungdomar) på skolorna. Ungefär 44 % av elevklientelet var vid samma tidpunkt villkorligt utskrivna. Medan andelen elever på skolorna visat en stigande tendens under de senaste åren har andelen villkorligt utskrivna elever minskat i samma takt, medan andelen utackorderade varit kon-

Tab. AL. Ungdomsvårdsskolorna vid slutet av åren 1954—57

	Antal skolor	platser	därav för pojkar	Antal elever	därav på skolorna	villkorligt utskrivna	utackorderade
Skolhem.....	6	193	165	322	141	145	34
Yrnesskola ¹	15	567	389	1 095	560	466	71
Hemskola	1	21	.	38	13	24	1
Summa 1957	22	781	554	1 455	714	635	106
1956	22	758	..	1 452	698	661	93
1955	22	763	..	1 368	649	646	73
1954	22	806	..	1 404	586	725	93

¹ Inkl. Lövsta skolhem och yrnesskola.

stant. Av eleverna var 455 (31 %) flickor.

Vid årsskiftet 1957/58 var antalet elever på skolorna 714, vilket betyder att 91 % av de disponibla platserna var belagda. Den högsta beläggningsprocenten redovisade yrnesskolorna, vilka praktiskt taget var fullbelagda, medan skolhemmen och hemskolan var belagda endast till 73 resp. 62 %. För övrigt kan nämnas att 206 ungdomar stod på skolornas väntelistor den 31 december 1957. Av dessa ungdomar väntade över 90 % på plats på yrnesskola.

Antal elever som nyintagits	443
återintagits efter utackordering eller villkorlig utskrivning	435
utackorderats	129
villkorligt utskrivits	702
slutligt utskrivits	326
utskrivits för avtjänande av straff ..	162
, för vård på annan anstalt m. m.	11

Förändringar i elevantalet. I ovanstående tablå redovisas förändringarna i antalet elever under år 1957, dvs. antalet nyintagna, återintagna, utackorderade och utskrivna.

Antalet nyintagna som under år 1957 var 443, var lägre än under de två föregående åren (495 år 1956 och 450 år 1955). Vidare kan nämnas att antalet elever som under året överflyttats till annan ungdomsvårdsskola var 140 och att av de utackorderade och villkorligt utskrivna barnen och ungdomarna ungefär var åttonde varit utskriven från skolan mer än en gång under året.

Elevernas ålder. Elevernas fördelning efter ålder och kön vid slutet av år 1957 redovisas i nedanstående tablå.

Det framgår att pojkarna genomgående är yngre än flickorna, liksom att flertalet elever (drygt 50 %) befann sig i 15—17-årsåldern. Det framgår vidare att mycket få ungdomar blev utackorderade eller villkorligt utskrivna före fyllda 15 år. Av materialet kan dessutom utläsas att av de nyintagna barnen och ungdomarna 78 % var under 18 år, huvudsakligast i åldern 15—17 år, medan bland de avgångna ca 90 % var över 18 år. Medelåldern för skolhemsleverna var ca 16 år medan den för yrnesskoleelever-

	I skolorna			Villkorligt utskrivna eller utackorderade		
	Pojkar	Flickor	Tillhopa	Pojkar	Flickor	Tillhopa
Antal elever	518	196	714	487	254	741
därav, i %, i åldern						
9—14 år	21,2	11,2	18,5	5,7	—	3,8
15—17 *	57,9	50,5	55,9	53,8	29,5	45,5
18 år och däröver	20,8	38,3	25,6	40,5	70,5	50,7

Tab. AM. Från föregående år kvarvarande samt nytillkommas fördelning enligt vanartstyp

	Kvarvarande				Nyttillkomna			
	Pojkar		Flickor		Pojkar		Flickor	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Antal elever	1 006		445		313		180	
därav omhändertagna på grund av								
allmän svårlostran	235	23,4	143	32,1	24	7,7	26	20,0
skolkning, skolrubbing	170	16,9	59	13,3	70	22,4	35	26,9
billån	175	17,4	8	1,8	116	37,1	5	3,8
andra egendomsbrott	739	73,5	134	30,1	284	90,7	41	33,8
misshandel	49	4,9	4	0,9	13	4,2	1	0,8
sexuell vanart	56	5,6	221	49,7	19	6,1	65	50,0
vagabondering	34	3,4	27	6,1	36	11,5	45	34,6
alkoholmissbruk	75	7,5	32	7,2	63	20,1	24	18,5
annan vanart	26	2,6	2	0,4	11	3,5	1	0,8

na var drygt 18 år och för flickorna på hemskolan drygt 19 år.

Eleverna fördelade efter vanartsfaktorer. De barn och ungdomar som är elever vid ungdomsvårdsskolorna har omhändertagits på grund av visad vanart. På vilket sätt denna tagit sig uttryck redovisas i tabell AM, i vilken eleverna fördelats efter orsakerna till omhändertagandet. Därvid har eleverna fördelats efter samtliga angivna vanartsfaktorer och förekommer sålunda i vissa fall under flera av de angivna faktorerna.

Som framgår av tabellen förefinns betydande skillnader i den procentuella fördelningen efter olika vanartsfaktorer mellan de från föregående år kvarvarande eleverna och de under 1957 nytillkomna. En av anledningarna torde vara att en viss eftersläpning efter en omläggning av redovisningssystemet till att omfatta fler än en orsaksfaktor gör sig gällande, varför inga direkta jämförelser mellan de båda grupperna därigenom kan göras.

Av tabellen framgår dock att den ojämförligt vanligaste orsaken till omhändertagande av pojkar är »andra egendomsbrott» (dvs. andra än billån). För denna vanartsfaktor hade över 90 % av

de nytillkomna redovisats. De näst vanligaste faktorerna bland de nytillkomna pojkarna var billån, och skolkning och/eller andra skolsvårigheter för vilka 40 % resp. 22 % var antecknade. Bland de nytillkomna flickorna var sexuell vanart (i 50 % av fallen), vagabondering (35 %) och »andra egendomsbrott» (34 %) de mest förekommande vanartsfaktorerna.

Vårdtidens längd. De slutligt utskrivna elevernas fördelning efter den sammanlagda tid, som de vistats på ungdomsvårdsskola, varit utackorderade eller villkorligt utskrivna redovisas i nedanstående tabell, där även den genomsnittliga

Antal slutligt utskrivna elever...	Vårdsätt		
	I skola	Utackorderade	Villkorligt utskrivna
Antal slutligt utskrivna elever...	326	57	316
därav vårdade nedanstående antal dagar			
— 299 ..	114	27	59
300— 499 ..	94	14	75
500— 999 ..	80	14	122
1 000—1 999 ..	26	1	8
1 500—1 999 ..	8	—	48
mer än 2 000 ..	4	1	4
Vårdtid, medelantal dagar per elev...	523	408	660
därav för			
pojkar	550	507	681
flickor	472	313	618

vårdtiden per elev beräknats för olika vårdsätt.

Som framgår hade de slutligt utskrivna eleverna i genomsnitt tillbringat 17 månader på skolorna, medan medelvårdtiden som utackorderad var 14 mån. och som villkorligt utskriven 22 mån. Av tablån framgår vidare att flickornas vårdtid är kortare än pojkarnas. Beträffande vårdtidens längd på skolorna är den längst på skolhemmen (ca 2,1 år) och kortast på yrkesskolorna (ca 1,2 år). För övrigt kan tilläggas att medan

vårdtiden på skolorna minskat endast obetydligt de senaste åren, visar den genomsnittliga utackorderingstiden en ökning från 1954 med ca 3 mån., medan däremot tiden för den villkorliga utskrivningen minskat lika mycket under samma tid.

Den totala medelvårdtiden för de 326 slutligt utskrivna eleverna var 3,4 ar. Denna var för de olika skoltyperna (= från den skola eleven utskrevs) följande: För skolhem 4,9 år, för hemskola 3,5 år och slutligen för yrkesskola 2,9 år.

